

A MEGCSONKÍTOTT VALLOMÁS

(Márai Sándor *Egy polgár vallomásainak pere*)

Márai Sándor önéletrajzi vonatkozású regényének, az *Egy polgár vallomásainak* első kiadása a Pantheon Kiadó gondozásában, 1934-ben jelent meg. A kötet második utánnyomása után Stumpf György római katolikus lelkész, püspöki tanácsos, helynökségi titkár „sajtó útján elkövetett rágalmozás vétsége miatt” feljelentést tett a szerző ellen, melynek tárgya a könyv III. fejezetének 8. szakasza, ahol személyére és egyházára nézve súlyosan sértő kijelentéseket vélt felfedezni.

Az alábbiakban közölt peres iratok a feljelentés következtében elinduló nyomozás, majd bírósági tárgyalás anyagát mutatják be, azzal a céllal, hogy Márai talán legjelentősebb műve lényeges átalakulásának hátterét megismerhessük. Az *Egy polgár vallomásai* első (és második), valamint az azt követő kiadásainak szövege közt ugyanis igen lényeges eltérések vannak.¹ A szöveg átdolgozására, megcsonkítására az alábbi bírósági eljárás, illetve a további perek elkerülése kényszerítette az író.

A Zemplén című lap 1935. július 7-i számában tudósítást olvashatunk arról, hogy „Stumpf György szentszéki tanácsos sérelmére elkövetett rágalmozás miatt ötszáz pengőre és ezeröttszáz pengő kártérítésre ítélték Márai Sándor hírlapírót”. A cikk szerint „enyhítő körülménynek számították be a vádlott büntetlen előéletét, ellenben súlyosbító körülmény volt, hogy a regény nagy körben, kilencezer példányban terjedt el”. (A második kiadás, mely még szintén csonkítatlan, 11–12000 példányban jelent meg.)

A korabeli „szélsőjobb ritka következetességgel támadta” Márait – hívja föl a figyelmet Fried István.² Elsősorban Oláh György az *Egy polgár vallomásairól* szóló kritikájában³ marasztalta el az író a freudizmusban, cinizmusban, felelőtlenységben és intellektuális nihilizmusban. A Zemplénben megjelent cikkhez hasonlóan Oláh György is kitér a Stumpf–Márai-perre, a legmesszebbmenőkig elmarasztalva az író az említett rész tartalma miatt.

A teljesség kedvéért megjegyezzük, hogy a második kiadásból a per kapcsán nem csak a harmadik fejezet nyolcadik szakasza maradt ki, hanem más epizódok sem kerültek be. Ezek a részek elsősorban családi vonatkozásúak, a premontrei gimnáziummal kapcsolata-

¹ KOVÁTS Miklós, *Márai Sándor diákévei*. Irodalmi Szemle. 1999/1–2, 128.

² FRIED István, „...egyszer mindenkinek el kell menni Canudosba” (*Tanulmányok az ismeretlen Márai Sándorról*), Bp., Enciklopédia Kiadó, 1998, 148. Ezúton mondunk köszönetet az anyag végső formába öntéséhez nyújtott segítségért Fried István professzor úrnak.

³ OLÁH György, *Egy polgár vallomásai (Márai Sándor poréhez)*, Új Magyarország, 1935. június 29., 146. sz., vö. FRIED István fent említett tanulmányával.

tosak, a zsidósággal foglalkoznak, és kisebb jelentőségűek. Kihagyásuk oka, amiről föl-
tehetőleg Márai Sándor intézkedett, nem ismeretes.⁴

A per rövid ismertetése

A műben szereplő Stumpf György elolvasva a művet, különös tekintettel a III. fejezet róla szóló 8. szakaszát, személyes sértettsége okán a „Kassai Apostoli Kormányzói Helynökséghez, Sátoraljaújhelyen” fordult, hogy peres eljárás megindításához engedélyt kapjon. Az említett főhatóság a beadvánnyal kapcsolatban már négy nap múlva egyetértőleg nyilatkozott. Először a Magyar Királyi Állami Rendőrség Budapesti Főkapitánysága kezdett nyomozni az ügyben. A nyomozás befejezése után az iratokat áttették a Budapesti Királyi Törvényszékhez. Stumpf ezt követően vádiratot nyújtott be, melyben kérte, hogy az említett regény említett részének „elkobzását” rendeljék el. A vádirathoz Márai Sándor észrevételeket nyújtott be. Az első tárgyalásra 1935. június 28-án került sor.

Az első ítélet Márait bűnösnek mondta ki és pénzbüntetéssel sújtotta. Márai ügyvédje fellebbezést nyújtott be, ezt követően az ügy a büntető fellebbviteli bírósághoz, a Budapesti Királyi Ítéltáblához került, ahol a „főtárgyalást” 1935. december 10-én tartották meg és még aznap az elsőfokú ítélettel alapvetően egyező ítéletet hirdettek. Ezt követően Márai ügyvédje ismét beadványt készített a Budapesti Királyi Ítéltáblához, melyben a bejelentett semmisségi panaszait indokolta.

Az ügy ebben a fázisában már végkifejlete felé közeledett. Bár sajnos arra sem az iratokból, sem a Máraira vonatkozó irodalomból nem találtam utalást, hogy a két fél miért és főképpen hogyan egyezett meg, a Magyar Királyi Kúria végzése szerint Stumpf György mint „főmagánvádló” és Márai Sándor mint vádlott közös kérvényben az Ítéltábla mint fellebbviteli bíróság ítélete ellen bejelentett semmisségi panaszait visszavonták. Ezért a Magyar Királyi Kúria a benyújtott ügy felülvizsgálatát mellőzte, és azt az elsőfokú bírósághoz, a Budapesti Királyi Törvényszékhez visszaküldte. A Büntető-törvényszék hamarosan végzést hozott az ítéltáblai ítélet jogerőre emelkedéséről.

A megegyezés hátterében bizonyosan az volt, hogy Márai már nem bízott a számára kedvező végeredményben, ezért a Stumpf György számára is kellemetlen ügyben igyekezett megállapodást elérni.

A peranyag teljes közlése azért is érdekes, mert megismerhetjük, hogy a harmincas évek bírósága előtt Stumpf és rajta keresztül a római katolikus egyház, illetve Márai Sándor, az irodalmi élet ezzel a művel már elismert szereplője milyen érvrendszerrel próbálta védeni igazát, melyek azok az érvek, amelyek a „személyiségi jog” és az írói „alkotói szabadság” védelmében felsorakoztak.

⁴ Vö. FISCHER Alajos, *Márai Sándor Egy polgár vallomásai életregényében fellelhető változások elemző bemutatása*, Studia Caroliniensia (Budapest), 2001/1, 119–127.

A forrásközlésre vonatkozó megállapítások

A szöveg értelmének megfelelő szövegtagolást alakítottunk ki, a mai magyar helyesírási szabályzatnak megfelelő átírást készítettünk (modernizáltuk pl. a következőket: czáfolt, czimen, felebbviteli, vajjon). Meghagytuk azonban azokat a jellegzetességeket, amelyekről úgy gondoltuk, hogy tartalmilag többletet adnak a szöveghez. Kijavítottuk a nyilvánvaló elírásokat, a rövid-hosszú magánhangzókat (súlyosbitásért – súlyosbításért, bünös – bünös). Az iktatószámokat nem törtvonallal, hanem perjellel (/) írtuk. Egyes szavak írásmódját megtartottuk (katholikus). Nem javítottuk ki Márai Grosschmid Sándor nevének helytelenül írt alakjait és azt nem is jeleztük külön (pl. Grosschmidt, Grossmidt, Groschmid, Grosschmied stb.). A szövegekbe tintával, illetve ceruzával történt utólagos betoldásokat nem említjük meg. Nem oldottuk fel a szövegekben található igazságszolgáltatási rövidítéseket, ezekről rövidítésjegyzéket közlünk. Megváltoztattuk az iratok eredeti tördelését, mivel az nem tartalmaz lényegi információt. Általában elhagytuk a kihallgatások, tanúvallomások során alkalmazott jogszolgáltatási formanyomtatványok rovatainak közlését, amennyiben érdekes tartalommal bírtak (pl. iskolai végzettség), lábjegyzetben közöltük azokat. Elhagytuk az iratok végén tett irattári intézkedéseket, a rendőrségi, ügyészségi és bírósági iratok végén szereplő személyek nevét. A kihagyásokat [...] jellel jelöltük.

A forrásközléskor igyekeztünk betartani mindazokat a szabályokat, melyeket Sipos Péter ajánl a 20. századi tudományos forráskiadással kapcsolatban, az e témával foglalkozó módszertani tanulmányában.⁵

A per anyaga majdnem teljes, ennek ellenére nem közöljük teljes egészében (pl. szegénységi bizonyítványt, a fogalmazványokat, a kétszer szereplő példányokat, a kézbesítésekről szóló átvételi elismervényeket, a két sérült, hiányos iratot).

Mindkét anyagban szerepel a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék ítélete, a büntetőtörvényszékében a fogalmazvány, az ítéletábláéban a végleges okirat.

Az eljárás során a három bírói fórum bírái a következők voltak: a büntetőtörvényszéki tanács elnöke dr. Méhes Ignác volt, tagjai dr. Posta Lajos és dr. Pálffy Elek, illetve dr. Szöke Benedek. Az ítéletáblai tanács elnöke dr. Medvigy István, tagjai dr. Móroczka Dénes és dr. Lator István királyi ítéletáblai bírák voltak. A királyi kúrián dr. Törczy Géza másodelnök, dr. Szolnok Jenő előadó, dr. Kvassay Gyula, dr. Gergics Károly és dr. Visky Sándor bírák ítélkeztek. Stumpf György védője dr. Altorjay Sándor, Márai Sándor védője dr. Szalay Zoltán volt.

A peranyag Budapest Főváros Levéltárában található, az alábbi jelzetek alatt: Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék. Büntetőperes iratok. VII. 5. c (1590/1935) (99 p.) és Budapesti Királyi Ítéletábla. Peres iratok. VII. 1. d (11961/1935) (44 p.). Az egyes iratok végén a fonszámot és az oldalszámot is jelzem, pl. VII. 5. c (1590/1935), 21–22.

⁵ SÍPOS Péter, *A XX. századi forráskiadás problémái és ajánlása a forráskiadás szabályzatára*, Fons. 7 (2000)/1, 171–184.

A peranyagban használt rövidítések feloldása: B. P. = Büntető Perrendtartás; Bp. = Büntető Perrendtartás, 1896: XXXXIII. tc.; B. I. = Királyi Ítéletábla I. számú büntető tanácsa; Btk. = Büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről, 1878: V. tc.; Bn. = Büntetőtörvénykönyvek és bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908: XXXVI. tc.; BN. = Büntető Novella; St. = Sajtótörvény.

*1. 1934. december 6., Sátoraljaújhely
Stumpf György beadványa a Kassai Apostoli Helynökséghez*

Főtisztelendő Egyházmegyei Főhatóság!

Márai Sándor nevű író a Pantheon kiadásában megjelent „Egy polgár vallomásai” című könyvben kassai gimnáziumi tanulókoromat egy fejezet keretében súlyos rágalommal és erősen becsületsértő irányzattal ecseteli, úgyannyira, hogy papi mivoltomat kompromittáló rágalmai és becsületsértő soraiért bírósághoz kell fordulnom nem merőben elégtételért, hanem főleg azért, hogy papi becsületem ilyen rosszindulatú rágalomnak áldozatul ne essék.

A jó Isten akaratában megnyugodva viselném a meghurcoltatást, ha annak csak némi alapja volna és ha tudnám, hogy a lelkek üdvének munkálásában az alázatos lélekkel viselt megpróbáltatás elősegítene; minthogy azonban a könyvben közölt fejezet – ha azt most hallgatólag tudomásul veszem – nagyon alkalmas arra, hogy papi becsületemmel együtt életem minden munkája Isten országa számára csorbát szenvedjen és elveszítsem azt, amit a jó Isten határtalan kegyelméből érdemtelenül, eddigi szerény iparkodásommal elértem: a megbecsülést, kénytelen vagyok a világi bíróság előtt orvoslást és védelmet keresni.

Bízva abban, hogy az Úristen az ő szolgálainak ügyét jóra fordítja, kérem Főtisztelendő Egyházmegyei Főhatóság kegyes engedélyét a perelhetéshez s ha mostani hivatalomra némi árnyékot vetne meghurcolt becsületem, a legmélyebb tisztelettel és készséges engedelmisséggel fogom fogadni azt az intézkedést, amely oly helyre állít, ahol a reverenda csorbítatlan vértetében dolgozhatom, mint legkisebb napszámos az Úr szőlőjében.

Kérésem megisméltése mellett vagyok a Főtisztelendő Egyházmegyei Főhatóság Krisztusban legkisebb szolgája.

Sátoraljaújhely, 1934. december 6.

Stumpf György
káplán, helynökségi titkár

Az irat hátoldalán a 2. sz. irattal megegyező fogalmazvány.

A lap alján ceruzás jegyzés: „Eljártam 1934. december 11-én, Budapesten személyesen.”

Stumpf György kézírása.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 21–22.

2. 1934. december 10., Sátoraljaújhely

A Kassai Apostoli Kormányzói Helynökség (Sátoraljaújhely) engedélye
Stumpf Györgynek Márai Sándor ellen kezdeményezendő peréhez

2904/1934. sz.

Tisztelendő Stumpf György Úrnak helynökségi igazgató, titkár
Sátoraljaújhely

Benti beadványára Tisztelendőségednek ezennel megadom az engedélyt, hogy Márai Sándor nevű író ellen a törvényes jogorvoslat irányába a kellő lépéseket megtehesse.

Egyben iparkodjék elérni a bíróságnál az „Egy polgár vallomásai” c. mű elkobzását, mert az a durva személyi támadáson kívül is súlyosan szemérmetlen és erkölcsrontó.

Sátoraljaújhely, 1934. december 10.

apostoli protonotárius.
apostoli kormányzó általános helynök

*A titulus fölött autográf aláírás, mellette balra körbélyegző lenyomata: Kassai Püspöki helynökség * Sátoraljaújhely *.*

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 69.

3. 1935. január 23., Budapest

Stumpf György Budapesti Királyi Ügyészre eljuttatott feljelentése Márai Sándor ellen

Tekintetes királyi Ügyészség!

Márai (Grossmidt) Sándor budapesti lakos (lakik: I. Mikó utca 2.) az 1934. év végén „Egy polgár vallomásai” címmel könyvet írt.

A könyv tartalma rettenetes.

Hadat üzen benne minden isteni és erkölcsi világrendnek és valóságos élvezettel boncolgatja a legaljasabb emberi indulatokat.

Ezeknek a szempontok figyelembevételével a budapesti királyi Ügyészségen indítványt tettem aziránt, hogy a könyv elkobztassék.

Ez azonban külön útra tartozik.

A jelen tiszteletteljes feljelentésnek tárgya az említett könyv III. fejezetének 8. pontja, amelyben csekély személyemmel foglalkozik a szerző úr és engem, nevem említésével, a nyilvánosság előtt a leghetetlenebb módon kipellengérez.

Gúnyt űz belőlem testileg, lelkileg egyaránt.

Olyan jellembeli tulajdonságokkal, illetőleg fogyatékoságokkal ruház fel, amelyekkel, illetőleg melynek hiányában nem is lehetnék a mai társadalmi felfogásnak megfelelő tisztességes ember és még inkább nem lehetnék katolikus pap.

Én ugyanis a sátoraljaújhelyi püspöki vikariatus tanácsosa vagyok és úgy ebben a minőségemben, valamint általában katolikus papi minőségemben kimondhatatlanul súlyosan sért az említett könyv idézett pontja.

Ezért azt egész terjedelmében inkriminálok és csatoltan tisztelettel beterjesztem.

Mivel pedig a fenti magatartás teljesen kimeríti az 1914. évi XLI. tc. 3. §. 2. bekezdésének 1. pontját,⁶ nevezett Márai (Grossschmidt) Sándort ennek alapján ezennel

feljelentem

és mély tisztelettel kérem, hogy az ügyben a nyomozást soron kívül megindítani, a vádat átvenni és nevezettnek súlyos megbüntetését indítványozni méltóztassék, mely arányban álljon azzal a gonoszsággal, amellyel engem, a papi embert, a nyilvánosság előtt, teljesen igazságtalanul és jogalap nélkül kipellengérezett és becsületesben igen súlyosan megsértett.

Egyházi főhatóságom felhatalmazását mély tisztelettel csatolom.

Az elévülési idő tekintetében előadom, hogy a pizkolódó sajtóközlemény az 1934. évi november hó legvégén jutott tudomásomra.

Kívül jelzett ügyvédem meghatalmazását 3./-alatt csatolom, míg 4./-alatt csatolom szegénységi bizonyítványomat, mely szerint kérem, hogy részemre a szegényjogon való bélyegmentes perlés kedvezménye megadassék.

Mély tisztelettel:

Stumpf György
római katolikus segédlelkész,
püspöki tanácsos

Az iraton sem aláírás, sem keltezés nem található. A feltüntetett dátum a Budapesti Királyi Ügyészség iktatóbélyegzőjén olvasható.

A peres iratok közül az ügyvédi meghatalmazás hiányzik.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 25–27.

⁶ Az 1914. évi XLI. törvénycikkely a rágalmazással és a becsületsértéssel foglalkozik. Az 1. § szó szerint: „Rágalmazás vétségét követi el, aki valakiről más előtt oly tényt állít, vagy híresztel, amely valóság esetében az illető ellen bűnvádi, vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet, vagy pedig őt közmegejtésnek tenné ki.” Ugyane törvénycikkely 3. §-a: „A rágalmazás büntetése hat hónapig terjedhető fogház és négy ezer koronáig terjedhető pénzbüntetés. Nyolc naptól egy évig terjedhető fogházbüntetést és száz koronától hat ezer koronáig terjedhető pénzbüntetést kell alkalmazni: 1.) ha a cselekményt sajtó útján, vagy egyébként nyilvánosan követték el.”

4. 1935. február 18., Budapest
A Budapesti Főkapitányság jelentése

Jelentés 1935. év február hó 18-án

Tisztelettel jelentem, hogy az inkriminált sajtótermék szerzője Márai (Grosschmidt) Sándor, író I. kerület Mikó utca 2 szám alatti lakos. A sajtótermék Budapesten a Tolnai nyomdában, az 1934. évi május hó 8-án 7000 példányban és augusztus hó 1-én 1100 példányban készült, azonban csak május hó végén hozták forgalomba.

A sajtótermék a Vilmos császár út 28. szám alatt levő Pantheon könyvkiadó vállalat kiadása.

Kelt mint fent

[olvashatatlan aláírás]
detektív

A jelentés kézírással készült, végén autográf aláírás.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 28.

5. 1935. március 12., Budapest
A Budapesti Főkapitányság határozata Márai Sándor elleni nyomozás eredményéről

Fk. II. 1935/9582. sz.

Határozat

Stumpf György római katolikus segédlelkész (Sátoraljaújhely) főmagánvádló feljelentésére teljesített nyomozást a Bp. 101. §-a alapján befejezem, mert annak során megállapítást nyert, hogy a Budapesten megjelenő „Egy polgár vallomása” című sajtótermékben (könyvben) közzétett közleményért az 1914. évi XIV. törvénycikkely 33. §-a alapján felelősségre vonható személy Márai Grosschmidt Sándor budapesti (I. Mikó u. 2. I. em. 5.) író és hírlapíró.

Erről a főmagánvádlót azzal értesítem, hogy a vonatkozó iratokat egyidejűleg a Bp. 99. §-ának második bekezdéséhez képest a budapesti királyi büntetőtörvényszék vizsgálóbírójához teszem át.

Budapest, 1935. március hó 12.

[olvashatatlan aláírás] rendőr tanácsos

Autográf aláírás.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 53.

6. Stumpf György tanúinak bejelentése a Főkapitányságnak.

Tekintetes Főkapitányság!

Márai (Grossmiedt) Sándor elleni, sajtó útján elkövetett rágalmazás alapján megindult bűnügyemben, annak igazolására, hogy a rágalmazást magába foglaló nyomtatvány csak 1934. évi november hó legvégén került kezembe, hogy tehát én tudomást csak ekkor szereztem az engem ért rágalmakról, tanúkul bejelentem:

1./ Vámos Antal hittanár, sátoraljaújhelyi lakost (Sátoraljaújhely, római katolikus plébánia) és

2./ Kuharik Gy. Kálmán sátoraljaújhelyi lakost a Nemzeti Hitelintézet sátoraljaújhelyi fiókjánál (Sátoraljaújhely, Wekerle tér).

Tisztelettel kérem, hogy ezeket a tanúimat a sátoraljaújhelyi magyar királyi rendőrkapitányság útján sürgősen kihallgatni méltóztassék.

Mély tisztelettel:

Stumpf György
püspöki tanácsos

A dokumentumon sehol nem lelhető fel dátum, feltehetően 1935. február 12-e (a nyomozás elrendelése) és 1935. március 5-e (a tanúvallomás napja) között készülhetett. Az irat nincs aláírva.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 67.

7. 1935. február 27. és 1935. április 18., Budapest Márai Sándor kihallgatása a Budapesti Rendőr-főkapitányságon

A magyar királyi rendőrség budapesti főkapitánysága
9582/1935/fk.II

Jegyzőkönyv

Készült Budapesten, 1935. évi február hónap 27. napján délelőtt 10 órakor sajtó útján elkövetett rágalmazás vétségével gyanúsított Márai Grosschmidt Sándor kihallgatása alkalmával.

[...]⁷

A Budapesten a Tolnai nyomdában előállított és a Pantheon kiadásában az én szerzői megjelöléssel megjelent „Egy polgár vallomásai” című sajtóterméket – könyvet – elejétől végig, s így az inkriminált harmadik fejezet 8-ik szakaszát is én írtam és én tettem közzé. A közleményt senki meg nem rendelte, annak megírására senki reá nem bírt.

⁷ A formanyomtatványt minden bizonnyal Márai válaszai alapján töltötték ki. Eszerint ebben az időben havi 600 pengő jövedelemmel rendelkezett, a budapesti lakhelyén kívül Zákány Somogy megyei községben volt illetősége, legmagasabb iskolai végzettsége 8 befejezett jogi és filozófiai szemeszter volt. és nem volt katona.

Az inkriminált rész egy regénynek a szakasza, amelynek tartalmával én senkit sérteni nem akartam, s legkevésbé a sértettet.

Előadni kívánom, hogy sértett félreértés alapján ismer magára az inkriminált részben – keresztnevét se írom ki a könyvben –, s az egész inkriminált fejezet egy regényes életrajz keretein belül marad minden pamfletizáló szándék nélkül.

A szóban lévő könyv Budapesten a Tolnai nyomdában 1934. május hó 8-án 7000 példányban és 1934. év augusztus hó 1-én 1100 példányban állíttatott elő s az előállított példányokat 1934. év május hó végén kezdte terjeszteni a Pantheon könyvkiadó cég.

Elolvasás után helybenhagyólag aláíratott.

Kelt mint fent.

Felvette:

[olvashatatlan aláírás]

Folytatólag felvéve a vizsgálóbíró előtt 1935. évi április hó 18. napján.

A rendőrségen tett és most felolvasott vallomásomat fenntartom, és mint a szóban lévő könyv írója és szerzője annak a tartalmáért a sajtójogi felelősséget vállalom.

Közlöm a vizsgálatot elrendelő 4. alszámú végzést. Felfolyamodhat.

Megnyugszom.

A valóság bizonyításának kérdésében ezúttal nem kívánok nyilatkozni, arra az esetre azonban, ha a valóság bizonyítását kívánnák, tudomásul veszem, hogy erre vonatkozó bizonyítékaimat a vádirat vételétől számított nyolc napon belül kell előterjeszteni.

A vizsgálat befejezését tudomásul veszem, kiegészítését nem kérem.

Felolvasás után helybenhagyólag aláírtuk.

Kelt mint fenn.

[olvashatatlan aláírás] vizsgálóbíró

[olvashatatlan aláírás] jegyzőkönyv-vezető

Márai Grossschmied Sándor terhelt

Márai aláírása olvasható, a többi három olvashatatlan.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 33–35.

8. 1935. március 5., Sátoraljaújhely

Vámos Antalnak és Kuharik György Kálmánnak a sátoraljaújhelyi kapitányságon tett tanúvallomása

664/1935

Felvéve Sátoraljaújhelyen, 1935. év március hónap 5. napján, sajtó útján elkövetett bűncselekménnyel gyanúsított Márai (Grossmiedt) Sándor elleni bűnügyben, a budapesti főkapitányság 9582/1935 fk. II számú megkeresésére.

Jelen vannak alulírottak.

Az idézésre megjelent tanú a nyomozás tárgyával és a gyanúsítottnak személyével megismertetvén, figyelmeztetik, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. Figyelmeztetik arra is, hogy ha valótlannal vallana, a büntető törvényekbe ütköző cselekményt követne el.

Ezután és pedig mindegyik tanú külön és a többi tanúk távollétében a következőket vallja:

[...] ⁸

„Stumpf György lelkészársammal évek óta vagyok ismerős és kartársa. – 1934. november 26-án Sátoraljaújhelyen Kiss Gábor állami polgári leányiskola igazgató beszélgetés folyamán említette nekem, hogy olvasott egy új regényt, melyben szerepel egy Stumpf nevű egyén, aki Kassán járt iskolába. Megjegyezte azt is, hogy a kérdéses könyvben szereplő Stumpf igen rossz színben van lerajzolva és olyan jellemgyengeségekkel van felruházva, melyek a katolikus lelkészre sértők. Én akkor elolvastam a kérdéses könyvben az erre vonatkozó részt és magam is arra a véleményre jöttem. Még aztan felhívtam Stumpf György kartársam figyelmét és említettem neki, hogy én is elolvastam a könyv egy részét. Stumpf nagy megütközéssel vette ezen közlésemet tudomásul és még mondta nekem, hogy erről a könyvről eddig még nem tudott és megkért engem, hogy ezt a könyvet kerítsem meg részére. Én meg Kiss Gábornál feljegyeztem a könyv címét, íróját és kiadóját: Egy polgár vallomásai, Márai Sándor írta, Pantheon kiadásában jelent meg – 1934. november 28-án, a sátoraljaújhelyi Keresztény Sajtóvállalat könyvesboltból kölcsön kértem a kérdéses könyvet és elvittem Stumpf részére, aki azt elolvasta. Ekkor jelezte, hogy azt a Márai nevű író is ismeri, de Grossmiedt Sándor néven, és hogy tényleg Kassán járt gimnáziumba és instruktora volt ennek. A könyvet nála hagytam azzal, hogy egy napra kaptam csak kölcsön és ha szüksége lenne rá, úgy intézze el a könyvesbolt vezetőjével. Stumpf másnap megbotráncozva mondta nekem, hogy a kérdéses inkriminált részben szereplő Stumpf öreá illik, mert nem csak ez a rész, de a könyv többi részében is leírt helyi viszonyok és körülmények egyeznek az ő kassai életkörülményeivel és hogy ő tényleg instruktora volt stb. Kijelentette azt is, hogy ő bűnvádi eljárást indít az írója ellen, mert még a neve után az ismerősei öreá ismernek és igen rossz színben fogják venni őt ennek folytán. Arról nincs tudomásom, hogy a kérdéses könyv mikor jelent meg és hogy Sátoraljaújhelybe mikor került az első példánya. Azóta értesültem többektől, hogy már sokan elolvasták ezt a könyvet. Ha a figyelmemet külön fel nem hívják, és én Stumpf kollegámnak nem szólok a könyvről, egyikünk sem szerzett volna, főleg részleteiben tudomást, mivel a könyv dekadens irányzatú, s így a papi mivoltunkkal nem egyeztethető olvasmány.

Egyebet külön kérdés nélkül előadni nem tudok.

Kelt mint fent.

Vámos Antal
római katolikus hittanár

⁸ A tanú személyi adatait nem közöljük.

Idézésre megjelent Kuharik György Kálmán sátoraljaújhelyi születésű, 38 éves, római katolikus, nős bankigazgató sátoraljaújhelyi (Gróf Széchenyi Ernőné nevén idézett személy) lakos, a törvényes következményekre figyelmeztetés után tanúként előadja:

Stumpf György püspöki tanácsos, római katolikus lelkiessel már évek óta közeli jó barátságban vagyok. Több ízben beszélt elmúlt életéről, gyermekkori és diákkori éveiről. Megemlékezett arról is, hogy Kassán volt diák, és ott egy Grossmiedt családnál instruktorodott és mondta, hogy a keze alatt lévő Grossmiedt fiú igen rossz és korán züllésnek indult és ott is hagyta őket, mert ő már akkor is papnak készült és nem tudott vele összeférni. A múlt év november végén (a napra nem emlékszem) egy nap, korán délután felkeresett és izgatottan, magából kikelve mondta, hogy aznap délben Vámos Antal pap társa közölte vele, hogy egy könyvben szerepel egy Stumpf nevű egyén, akinek leírása reája illik, és igen csúf jellemrajzzal van szerepeltetve. Tőlem kért tanácsot, hogy mit csináljon, mert ez reá sértő, mert ismerősei tudják, hogy ő Kassán járt gimnáziumba, és sokan azt is tudják, hogy Grossmiedtéknál volt nevelőfele, az egyik fiúnál. Említette nekem azt is, hogy ő a könyvet nem olvasta, csak Vámostól hallotta, aki viszont Kiss Gábor polgári iskolai igazgatótól értesült. Én azt tanácsoltam, hogy szerezzze meg a könyvet, és ha reá illik a leírás, forduljon ügyvédhez, és indítson eljárást a könyv írója vagy kiadója ellen. Stumpf ekkor elment, és a könyvet meghozta, melynek egy-egy részletét vele együtt én is átnéztem, ugyanakkor jelen volt Dr. Dubay István helybeli ügyvéd is, aki azt javasolta, hogy legjobb, ha Budapesten bíz meg egy ügyvédet, és teszi meg a feljelentést. Stumpf pár nap múlva utazott Pestre és közölte, hogy Dr. Altorjayt bízta meg a további eljárásban képviselővel. A kérdéses könyvet ezután magam is elolvastam és a Stumpf által ezelőtt évekkel előbb közölt leírása és körülményeinek ismertetése alapján én is reá ismertem a könyvben szerepeltetett Stumpf nevű személyről írtakról.

Egyebet külön kérdés nélkül elmondani nem tudok.

A jegyzőkönyvet felolvasva helyben hagyva aláírták.

Kelt mint fent.

Kuharik György Kálmán

[olvashatatlan név] rendőrfogalmazó jegyzőkönyv-vezető

A rendőrfogalmazó, jegyzőkönyv-vezető fölött olvashatatlan aláírás. A jegyzőkönyvet töltőtollal, kézírással készítették.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 29–32.

9. 1935. május 13., Budapest

Stumpf György vádirata⁹ sajtó útján elkövetett rágalmozás miatt Márai Sándor ellen

Nagyságos Vizsgálóbíró Úr!

Sajtó útján elkövetett rágalmozás vétsége miatt Márai (Grosschmidt) Sándor ellen indított bűnügyben a B. I. 1590/1935/6. sz. végzésre hivatkozással a következő vádiratot nyújtom be. Márai (Grosschmidt) Sándor, kassai születésű római katolikus vallású, nős, 35 éves (1900. április 11.) hírlapíró foglalkozású, budapesti (Budapest, I. Mikó utca 2.) lakost vádoló az 1914: évi XLI. t. c. 1. §-ába ütköző, a 3. §. 2. bekezdésének 1. pontja szerint minősülő sajtó útján elkövetett rágalmozás vétségével, melyet azáltal követett el, hogy a Budapesten, a Tolnai nyomdában 1934. évben előállított MÁRAI SÁNDOR: „Egy polgár vallomásai” című nem időszaki sajtóterméknek III. fejezete 8. pontjában a 222. oldaltól a 229. oldalig terjedő részében, rólam, aki római katolikus lelkész vagyok, olyan tényeket állít és híresztel, melyek valóság esetén engem nemcsak mint embert, de mint pápi embert is közmegevetésnek tennének ki.

A vád tekintetében a főtárgyalásra a budapesti királyi büntetőtörvényszék tanácsa illetékes.

A főtárgyalásra megidézendő tanúim: VÁMOS ANTAL római katolikus hittanár sátoraljaújhelyi lakos (Sátoraljaújhely római katolikus plébánia hivatal) és KUHARIK GYÖRGY KÁLMÁN banktisztviselő sátoraljaújhelyi lakos (Sátoraljaújhely, Weckerle tér Nemzeti Hitelintézet).

A vád tárgyává tett sajtótermék egy példánya az iratokhoz van csatolva.¹⁰

Indokok

Vádolt Budapesten 1934. évben a Tolnai nyomda kiadásában „Egy polgár vallomásai” címen nem időszaki sajtóterméket bocsátott a könyvpiacra, melynek – saját beismerése szerint is – szerzője. Ezen sajtótermékben rólam, aki római katolikus lelkész, hivatali beosztásomat illetően pedig püspöki tanácsos vagyok, annak III. fejezetében a 8. pont 222. oldalától a 229. oldaláig a következő súlyos, megalázó sértéseket és rágalmozásokat írja:

„Harmadikban tiszta jelesből lebuktam az elégségesek közé, s szüleim »instruktort« fogadtak mellém, egy tenyeres-talpas, testi szagú, nehézkes észjárású sváb parasztfiút, bizonyos Stumpf nevűt. Ez a »jeles tanuló« papnak készült, s nevéhez illő tompa érzéketlenséggel mászott előre a paraszti sorból az intellektuális számléltrán. Stumpf együgyű volt és szorgalmas; gyűlöltem, mert én meg okos voltam és fertőzött, lusta és korlátlan. Stumpf volt az erény, a hitbuzgalom, a példás magaviselet, az istenfélő gondolatlanosság, a képmutató ernyedtelenség, aki, mint a sajtukucac, MINDEN iparkodásával fürta be magát az olyan kívánatos, tápláló és hajlékot adó, erjedő és szagos társadalomba...” „Stumpf volt a takarékos, tisztos szegénység, az ösztöndíjas tehetségtelenség, a jó

⁹ Stumpf az iraton maga használja a vádirat kifejezést, az irat valójában a korábbi feljelentésének részletes indoklása.

¹⁰ A könyv nem maradt az eredeti iratok között.

szándékú alárendeltség, a mukkanásnélküli tekintélytisztelet. Finnyás rangérzékkel ügyelt a társadalmi különbségekre, a szakácsnét előbbre való személynek tartotta a házban, mint a szobaleányt, a házmesternek ő köszönt előre, de a vice köszönését már bevárta... Álmos pillantású, kövér, rendfíthetetlen nyugalmú sváb fiú volt, szegény parasztok fia, aki »úrnak« készült, s most bizonyosan éppen olyan rendfíthetetlenül »úr« valahol, éppen olyan kegyetlen-természetesen megköveteli alárendeltekől a változott társadalmi helyzetének kidukáló tiszteladást, mint ahogy megadta ő is mindenkinek a tisztességet.”

„Stumpf valószínűleg éppen úgy onanizált, mint Ödön, mint én, s mint az osztály s az évjárat valamennyi tagja; de szenvedélyét hisztérikus félelemmel s szégyenkezéssel titkolta, árnyalt, karikás szemei hiába árulták el, hogy nem ok nélkül töltötte fölösen hosszú időt az árnyékszéken, konokul tagadta ezt a »bűnt«, s egyszer sírva is fakadt izgalomban és szégyenében, mikor kíváncsi kérdéseimmel túlságosan faggattam.

Stumpf általában, lomha nagy testével, lényének súlyos idomtalanságával és nehézségével ott tehénkedett trampli módon életében. Természetes, hogy gyűlöltem ezt a »felettes«-t, ezt az egykorú tekintélyt, ezt az erénymodellt, s annál különösebb, ahogy gyűlöletemet fogadta és elfogadta.” „De máskülönben, négy szem között, ő szolgált ki engem, meg kellett fizetnie mindenért! Szüleim gondosan vigyáztak, hogy a »szegény sorsú nevelőt« éppen úgy kiszolgálják a cselédek, mint a családtagokat: reggel kivitte a leány tisztítani Stumpf cipőjét és ruháját is, a nevelő természetesen ott evett velünk az asztalnál, karácsonykor, húsvétkor ő is megkapta ajándékait, s a tetejébe még fizetést is kapott az oktatásért. Ezért egyszerűen cselédnek tartottam, s ő maga is alkalmazottnak érezte magát, akit az urak kegye kitüntet ugyan, s rangban talán még a szakácsnő előtt következik, de ez aztán minden! Készségesen szolgált ki, természetes engedelmességgel. »Tisztítsd ki a cipőmet, nem elég fényes!« – szóltam neki hajnalban, ágyamban heverészve, mikor a cseléd már behozta öltözékünket. Stumpf az ablaknál ismételt, félhangosan biflázott, s mellékesen félórája könyörgött, hogy kegyeskedjek felkelni végre... Engedelmesen hozta a rongyot és keféjét, s míg lassan, nyújtózkodva s vakaródzva, ébredezni kezdtem, nekilátott, s ragyogóra fényesítette cipőmet. »Bűneimet« gyáva cinkossággal, remegve leplezte, nem éppen szolidaritásból, inkább csak félt elveszíteni ezt a kitűnő helyet...” „Az erény bonyolult büntudata élt ebben az aluszékony lélekben; mindketten sejtettük, hogy azon a finom mérlegen, ahol a cselekedeteink végső értelmét bírálja el egy felsőbb megítélés, nem feltétlenül az »erényes Stumpf« áll majd az ártatlannak jobboldalára! Homályosan sejtettem, hogy lázadásomat és korlátlanságomat talán tisztább szándékok fűtik, mint az ő alkalmazkodó beleegyezését. S ezért szenvednie kellett még itt a földön – s szenvedett is, amennyire tőlem tellett.”

„Lassan életcélnak éreztem, hogy megbüntessem Stumpfot, ezt a suta strébert.” „»Paraszt!« – mondtam neki sokszor –, »Szenvedj, paraszt, dolgozz, paraszt!« Ilyenkor hallgatott és alázatosan nézett reám; mindezt egészen rendben találta. Mennyire gyűlöltem ezt az alázatot! Talán, ha egyszer igazán visszaütött volna, magamhoz ölelem, s együtt sírunk és engesztelődünk valamilyen közös emberi nyomorúságban... De Stumpfnek nem futotta miből ilyen fellengzős kibékülésekre.”

Mindezekből nyilvánvaló, hogy terhelt fentieknek sajtó útján való közzétételével vasosan kimerítette az 1914. évi XL. I. törvénycikkely 1. §-ába ütköző és a 3. §. 2. bekezdésének 1. pontja szerint minősülő sajtó útján elkövetett rágalmozás vétségét.

Az indítványi határidő, illetve a tudomásszerzés a nyomozás során kihallgatott Vámos Antal és Kuharik György Kálmán tanúk vallomásából megállapítható.

A vád tárgyává tett sajtóközleménynél mint súlyosbító körülmény veendő figyelembe a büntetendő cselekmény elkövetésének ízléstelen, durva módja, amellyel terhelt rólam, mint egy hitfelekezet lelkészéről, ponyvaregényekbe illő stílusban ontja a rágalmozó és lealacsonyító megszegyenítő kitételeit.

Az egész sajtótermékből egyébként, annak minden sorából, züllesztő, destruáló szellem árad ki, miért is a Btk. 62. §-ának értelmében nemcsak magánérdekből, de közérdekből is kérem, a sajtótermék elkobzását is elrendelni méltóztassék.

Mély tisztelettel:

Stumpf György
püspöki tanácsos

Stumpf György nem idézte teljes terjedelmében az említett szakaszt, csak az őt érintőket. Az idézett regényrészletben a reá vonatkozó rendkívül sértő mondatokat pirossal gépelte és aláhúzta.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 13–16.

10. 1935. június 7., Budapest

Márai Sándor a büntetőtörvényszékhez beadott észrevételei Stumpf György feljelentésére

Tekintetes Királyi Büntető-törvényszék!

Stumpf György sátoraljaújhelyi, római katolikus lelkész által ellenem B. XXXV. 1590/1935. szám alatt sajtó útján elkövetett rágalmozás vétsége miatt indított bűnügyben sértett vádiratára – % alatt igazolt védőügyvédem útján – a törvényes határidőn belül észrevételeimet a következőkben terjesztem elő:

A vád tárgyává tett cselekmény nem meríti ki valamely bűncselekmény tényálladékát. Művemben gyermekkori emlékezéseimet, reminiscenciáimat írom le, s az akkori érzéseimet és gondolataimat közlöm, egy diákgyermek látóüvegén keresztül a gyermek Stumpf Györgyről. Egy 13 éves gyermekről a gondolatait, impresszióit és érzéseit. A műben tehát egy regényes gyermekkori életrajzról van szó, s az olvasók nem is gondolhatnak másra, mint egy fiatal 13 éves gyermek akkori hangulataira és érzelmeire. Nem egy egyénről van szó az inkriminált fejezetben, hanem egy egész embertípusról, akit egy elkényeztetett, jómódú polgárgyermek, akinek a lelkében zabolátlán szabadságösztönök vannak, természetesen antipatikus színben lát.

Művem feltétlen irodalmi értékét a kritika és a nagyközönség elismerte és éppen ezért egyenesen visszautasítom a vádiratnak azon kitételeit, hogy művem destruáló szellemben és ponyvaregény stílusban íródott. Sértettnek az elkobzásra vonatkozó indítványa pedig

egyenesen nevetséges és minden jogi alap híján van, miért is tisztelettel kérem annak elutasítását.

Inkriminált kitételek még kiragadott állapotban sem valósítják meg a rágalmazás tényálladási elemeit. De különben is egy irodalmi művet, egy regényt, egy korrajzot soha nem szabad kiragadott részek alapján megbírálni, hanem az egész művet egységes egészként kell bonckés alá vetni. Márpedig, ha viszont az egész művet elejétől végig elolvassa, minden félreértést kizáró módon megérti, hogy az nem a felnőtt író nyilatkozata a felnőtt papról, hanem egy diákgyermek véleménye az osztálytársáról és előtte kevésbé szimpatikus házitanítóról.

Stumpf György római katolikus lelkipásztor úr iránt a legnagyobb megbecsüléssel vagyok, és nevezett főtisztelendő urat ebben az írásművemben sehol egy árva kitéttel meg nem bántottam. A cikk a rágalmazás tényálladási elemeit nem meríti ki, de nem meríti ki a cikk még a becsületsértés tényálladási elemeit sem.

Teljesen erőltetett tehát és alaptalan sértett vádemelése, miért is tisztelettel kérem:

Méltóztassék a vádirat elutasításával a folyamatba tett eljárást megszüntetni, illetőleg a kizűzött főtárgyaláson engem a Bp. 326. §. 1. pontja alapján bűncselekmény hiánya miatt a vád és annak következményei alól felmenteni és az alaptalan feljelentéssel okozott költségeim megfizetésére sértettet kötelezni.

Tisztelettel:

Márai (Grosschmidt) Sándor

Az iraton aláírás, dátum nincs. Az iktatáson olvasható csak keltezés.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 55–57.

11. 1935. június 28., Budapest

Jegyzőkönyv a büntetőtörvényszéki tárgyalásról

Jegyzőkönyv, mely készült a Budapesti Királyi Büntető Törvényszéken, Stumpf György feljelentése alapján Márai Sándor ellen rágalmazás vétsége miatt indított bűnügyben.

[...]¹¹

III.

Elnök megállapítja, hogy a megidézettek megjelentek, kivéve a szabályszerűen értesített kiadót és nyomdatulajdonost.

A főmagánvádló képviselőjének a hallgatóság eltávolítása után előterjesztett indítványára, melyet a védő ellenzett, a királyi törvényszék végzett:

A királyi törvényszék a nyilvánosság kizárását főtárgyalás egész tartamára elrendeli.

A védő semmisségi okot jelent be.

¹¹ Márai személyi adatai.

A hallgatóság a védő részéről megnevezett Bán Imre és a főmagánvádló részéről megnevezett Nyisztor Zoltán és Strecke Ernő bizalmi férfiak kivételével elhagyja a termet.

A Bp. 304. §-a értelmében felolvassák az 1935. évi május hó 13. napján 7. sorszám alatt beadott vádiratnak a Bp. 255. § 1. és 2. pontjában megjelölt részét Márai Grosschmid Sándor vádlott a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegében (Bp. 331. §. 2. bekezdés) a következőképpen nyilatkozik: és vádlott által írt „Egy polgár vallomásai” című könyvnek 222–228. oldalait.

A vádat megértettem, nem érzem bűnösnek magamat.

A vád tárgyává tett könyvet, ideértve annak a főmagánvádló által sérelmezett részét, én írtam. A könyvet a Pantheon cég adta ki 8.000 példányban, 1934 májusában.

Megítélésem szerint főmagánvádló úr félreértette a szóban levő fejezetet. Az nem az én véleményem Stumpf György szentszéki tanácsos úrról, hanem egy gyermek véleménye egy másik gyermekről, az ő házi tanítójáról. Gyermekkorom óta nem láttam a főmagánvádlót, azt sem tudtam róla, hogy Magyarországon él és pap. Ha ezt tudtam volna, nem írtam volna meg a fejezetet, amit mélyen sajnálok.

Egyebet nem kívánok előadni.

Fölvétetik a bizonyítás.

Stumpf György, hercegkuti születésű, 38 éves, római katolikus vallású, nőtlen, sátoraljaújhelyi lakos, segédlelkész és püspöki helynökségi titkár, püspöki tanácsos, főmagánvádló, egyébként érdektelen tanú törvényes figyelmeztetés után előadja:

A könyv megjelenéséről 1934. november 28-án vagy 29-én szereztem tudomást. A polgári leányiskola igazgatója mutatta meg a könyvet az ottani hittanárnak, miután megkérdezte tőle, hogy én Kassán jártam-e iskolába és házitanítóskodtam-e. A hittanár közlése alapján meghozattam a könyvet, melyet négy-öt nap múlva meg is kaptam. Ezután fölhatalmazást kértem felettes hatóságomtól a perlésre.

A tanú megesketése indítvány hiányában mellőztetett.

Az elnök kérdésére a főmagánvádló:

Én a vádlottnak minden bocsánatkérés nélkül is megbocsátottam volna. Azonban a könyv 10.000 példányban terjedt el, maga után vonta papi és hitoktatói munkásságom teljes csődjét és így kénytelen vagyok fölöttes hatóságom kívánságára és papi minőségem iránti tiszteletből a vádlott megbüntetését kérni, bár magam is sajnálom a vádlottat.

Az elnök ismerteti az 1935. február 18-iki detektívjelentést.

Észrevétel nincs.

Az elnök a bizonyítást befejezettnek nyilvánítja és fölhívja a feleket végindítványaik megtételére.

A főmagánvádló képviselője a vádat vádiratával egyezően fönntartja, azonban a vádbeli sajtórágalmazást a Bv. 3. §. 2. bekezdésének 3. pontja szerint is minősíti, kéri a könyv elkobzását, 3000 pengő nem vagyoni elégtétel megítélését, végül a vádlottnak az ügyvédi költségekben és a főmagánvádló 250 pengőre rúgó költségeiben való elmarasztalását.

A védő a vádlott fölmentését kéri.

A vádlott előadja, hogy aljas indokról nem lehet szó, az inkriminált fejezetet nem a könyv kelendőségének fokozása, vagyis nem anyagi haszonszerzés céljából írta, mert a munkáért 1000 pengő honoráriumot kapott tekintet nélkül az eladott példányok számára.

Ezután a királyi törvényszék a Bp. 321. §-ában jelzett módon meghozta és az elnök nyilvános ülésben kihirdette a csatolt ítéletet a rendelkező rész felolvasásával és az indoklás lényeges tartalmának szóbeli előadásával (Bp. 329. §).

Az ítélet kihirdetése után a Bp. 330. §-a szerint feltett kérdésekre:

A főmagánvádló képviselője az ítélet ellen fellebbezést jelent be a II. Bn. 4. §-ának alkalmazása miatt és súlyosbításért.

A vádlott fellebbez, mert nem érzi magát bűnösnek.

A védő az ítélet ellen fellebbezést jelent be a vádlott bűnösségének megállapítása miatt, téves minősítés címén, mert rágalmozást állapított meg becsületsértés helyett. a Btk. 92. és a Bn. 1. §-ának mellőzése miatt, az elkobzás kimondása miatt, továbbá enyhítésért: a nem vagyoni elégtétel megállapítása és összezszerűsége, végül az ügyvédi költség nagysága miatt. A bejelentett semmisségi okot fenntartja, kéri az ítélet kézbesítését és fellebbezési főtárgyalás tartását.

A királyi törvényszék [következésképpen] végzett:

A királyi törvényszék a bejelentett fellebbezéseket elfogadja, az ítéletet a védőnek, a kiadónak és a nyomdatulajdonosnak kézbesítetteti, majd a kézbesítéstől számított 8 nap eltelte után az összes iratokat a királyi ítéltáblához fölterjeszti.

Tudomásul szolgál.

Az elnök Stumpf György számára 46 pengő 40 fillér útiköltséget utal ki és a főtárgyalást berekeszti.

A főtárgyalás következtében felmerült és kiutalványozott 46 pengő 40 fillér költség a költségjegyzék I. tétele alatt fel van jegyezve.

Kelt mint fent.

[...] ¹²

A jegyző fölött olvashatatlan autográf aláírás.

Jelzet: VII. 5. c. (1590/1935), 40–45.

12. 1935. június 28., Budapest

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék Stumpf György és Márai Sándor pere ügyében hozott ítélete

A budapesti királyi büntetőtörvényszék

B. XXXV. 1590/1935/14. szám

A Magyar Szent Korona nevében!

¹² Nem közöljük a bírák aláírásait, illetve az irattári intézkedéseket.

A budapesti királyi büntetőtörvényszék nem nyilvános főtárgyaláson meghozta a következő

Ítéletet:

A királyi törvényszék Márai Grosschmid Sándor, 35 éves, római katolikus vallású, kassai születésű, budapesti (I. Mikó utca 2.) lakos, magyar állampolgár, nős, vagyontalan, író és hírlapíró vádlottat bűnösnek mondja ki mint a St. 33. §-a szerint való szerzőt az 1914. évi XLI. törvénycikkely 1. §-ban meghatározott és a 3. §. 2. bekezdésének 1. pontja szerint minősülő, sajtó útján elkövetett rágalmazás vétségében.

A királyi törvényszék ezért: Márai Grosschmid Sándor vádlottat az idézett törvényszakasz 2. bekezdésében meghatározott fogházbüntetés mellőzésével, a II. Bn. 4. §-a alapján ötszáz (500) pengő pénzbüntetésre ítéli.

A pénzbüntetést a jogerős ítélet közzésétől számított 15 nap alatt kell az 1892. évi XXVII. törvénycikkely¹³ 3. §-ában meghatározott célra, a 45.100/1931. I. M. számú rendelet szabályai szerint, végrehajtás terhe mellett megfizetni, behajthatatlansága esetére pedig a 19. Bn. 8–10. §-ai és a St. 41. §-a értelmében húsz (20) pengőnként egy (1) napi fogházra kell átváltoztatni.

A királyi törvényszék a St. 39. §-a értelmében kötelezi a vádlottat, hogy a főmagánvádlónak nem vagyoni elégtétel fejében 1500 pengőt, leadnia ügyvédi költség fejében 100 pengőt képviselője: dr. Altorjay Sándor budapesti ügyvéd kezéhez, 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett megfizessen.

Köteles továbbá a vádlott az eddig felmerült bűnügyi költség fejében 46 pengő 40 fillért és az ezután felmerülő bűnügyi költséget a Bp. 480. §-a értelmében az államkincstárnak megtéríteni.

A királyi törvényszék a Pantheon kiadásban megjelent, a Tolnai nyomdában, Budapesten előállított „Egy polgár vallomásai” című könyvnek 8. jelzésű fejezetét (222–228. oldalak) a Btk. 61. §-a alapján elkobozza és az ítéletet a szükséges intézkedések megtétele végett, jogerőre emelkedése után a királyi ügyészségnek megküldi.

Az ítéletben megállapított pénzbüntetésért, nem vagyoni elégtételért és bűnügyi költségért, ideértve a főmagánvádló ügyvédi költségeit is, a St. 40. §-a értelmében elsősorban az elítélt vádlott, másodsorban a Pantheon könyvkiadó cég, harmadsorban pedig a Tolnai nyomda tulajdonosa felelős.

Az ítélet jogerőre emelkedése után a Bp. 494. §-a értelmében a budapesti királyi ügyészséggel, a St. 40. és 42. §-a értelmében pedig az említett kiadóval és nyomdatulajdonossal közlendő.

¹³ A pénzbüntetésből befolyt összeg felhasználása az igazságügy-miniszter kezelése alá tartozik és „letartóztatási-intézet építkezésére, javító intézeti és rabsegélyezési” célokra fordítandó.

Indoklás

I.

Márai Grosschmid Sándor vádlott ténybeli beismerése és a vádbeli könyv vonatkozó részének a főtárgyaláson történt felolvasása alapján a királyi törvényszék tényként állapítja meg, hogy a vádlott szerzői megjelölésével, a Pantheon könyvkiadó cég kiadásában megjelent, a Tolnai nyomdában Budapesten előállított „Egy polgár vallomásai” című könyvet teljes egészében Márai Grosschmid Sándor vádlott írta és juttatta el kiadás végett a kiadónak. A könyv 1934 májusában 8000 példányban jelent meg és terjesztetett.

A most körülírt munka 8. fejezete (222–228. oldalak) szó szerint a következőképpen hangzik:

„Harmadikban tiszta jelesből lebuktam az elégségesek közé, s szüleim »instruktor« fogadtak mellém, egy tenyeres-talpas, testi szagú, nehézkes észjárású sváb parasztfiút, bizonyos Stumpf nevűt. Ez a »jeles tanuló« papnak készült, s nevéhez illő tompa érzéketlenséggel mászott előre a paraszti sorból az intellektuális számárlétrán. Stumpf együgyű volt és szorgalmas; gyűlöltem, mert én meg okos voltam és fertőzött, lusta és korlátlan. Stumpf volt az erény, a hitbuzgalom, a példás magaviselet, az istenfélő gondolatlanosság, a képmutató ernyedtelenség, aki, mint a sajtukucac, minden iparkodásával fúrta be magát az olyan kívánatos, tápláló és hajlékot adó, erjedő és szagos társadalomba, amelyből én minden ösztönömmel kitörni igyekeztem. Stumpf lesütötte a szemét, ha illetlenséget vagy trágárságot beszéltek előtte, Stumpf magánszorgalmi feladatokat végzett akkor is, mikor én még a kötelező dolgozatot sem írtam meg, Stumpf volt a takarékos, tisztos szegénység, az ösztöndíjas tehetségtelenség, a jó szándékú alárendeltség, a mukkanásnélküli tekintélytisztelet. Finnyás rangérzéssel ügyelt a társadalmi különbségekre, a szakácsnét előbbre való személynek tartotta a házban, mint a szobaleányt, a házmesternek ő köszönt előre, de a vice köszönését már bevárta... Álmos pillantású, kövér, rendíthetetlen nyugalomú sváb fiú volt, szegény parasztok fia, aki »úrnak« készült, s most bizonyosan éppen olyan rendíthetetlenül »úr« valahol, éppen olyan kegyetlen-természetesen megköveteli alárendeltektől a változott társadalmi helyzetének kidukáló tiszteletadást, mint ahogy megadta ő is mindenkinek a tisztességet, aki rangsorban előtte állott... Stumpfot az osztályfőnök ajánlotta szüleimnek, mikor harmadikban nyilvánvaló lett erkölcsi és szellemi bomlásom, mint »jeles magaviseletű szegény sorsú, értelmes és vallásos ifjút.« Ez az ifjú aztán hozzánk költözött a családba és két évig közös szobában laktam, aludtam vele.

Stumpfot válogatott kínzásokkal gyötörtem, s ezt a bánásmódot ő természetesnek találta. Igazában nem is ő volt első nevelőm; az év elején lakott már nálunk egy ilyen »szegénysorú, jeles előmenetelű«, Ödön nevű szőke fiú, akit szüleim néhány heti vendégeskedés után kitétek a házból, mert gyanították, hogy a nevelő rosszra tanít. Csakugyan ez az Ödön fedte föl előttem az onánia kínos örömeit, lecketanulás ürügyén onanizáltunk, s »pikáns« olvasmányokkal izgattuk közben képzeletünket, például May Károly regényeivel. »Nő!« – kiáltotta Ödön, ha olvasmánya közben a szerző történetében női lény bukkant föl, valahol útközben, a pampán, amerre Bórhárisnya áthaladt; s az izgalmas hírre

onanizálni kezdtünk. Stumpf valószínűleg éppen úgy onanizált, mint Ödön, mint én, s mint az osztály s az évfárat valamennyi tagja; de szenvedélyét hisztérikus félelemmel s szégyenkezéssel titkolta, árnyalt, karikás szemei hiába árulták el, hogy nem ok nélkül töltött fölösen hosszú időt az árnyékszéken, konokul tagadta ezt a »bűnt«, s egyszer sírva is fakadt izgalmában és szégyenében, mikor kíváncsi kérdéseimmel túlságosan faggattam. Stumpf kissé felettesem volt, rendelkezett időm felett, előírhatta, mikor tanuljunk, s mikor sétáljunk, s általában, lomha nagy testével, lényének súlyos idomtalanságával és nehézkességével ott tehénkedett trampli módon életemben. Természetes, hogy gyűlöltem ezt a »felettes«-t, ezt az egykorú tekintélyt, ezt az erénymodellt, s annál különösebb, ahogy gyűlöletemet fogadta és elfogadta.

Mert, hiába én voltam az úr – s őt csak az urak, vagy még annál is magasabb rangú lények, szülők, tanárok, félistenek szeszélye szabadította reám; parancsolt nekem, de csak akaratot közvetített, s ami kettőnk viszonyában személyes volt, az csak annál fonákabban alakult. Stumpf feladhatott a szüleimnél, ha nem tanultam meg a leckéimet, csavarogtam, vagy visszaszöktem hivatalos időben a »bandá«-ba, s ő élt is szerepköre hatalmával. De máskülönben, négy szem között, ő szolgált ki engem, meg kellett fizetnie mindenért! Szüleim gondosan vigyáztak, hogy a »szegény sorsú nevelőt« éppen úgy kiszolgálják a cselédek, mint a családtagokat; reggel kivitte a leány tisztítani Stumpf cipőjét és ruháját is, a nevelő természetesen ott evett velünk az asztalnál, karácsonykor, húsvétkor ő is megkapta ajándékait, s a tetejébe még fizetést is kapott az oktatásért. Ezért egyszerűen cselédnek tartottam, s ő maga is alkalmazottnak érezte magát, akit az urak kegye kitüntet ugyan, s rangban talán még a szakácsnő előtt következik, de ez aztán minden! Készségesen szolgált ki, természetes engedelmisséggel. »Tisztítsd ki a cipőmet, nem elég fényes!« – szóltam neki hajnalban, ágyamban heverészve, mikor a cseléd már behozta öltözékünket. Stumpf az ablaknál ismételt, félhangosan biflázott, s mellékesen félórája könyörgött, hogy kegyeskedjek felkelni végre... Engedelmesen hozta a rongyot és keféit, s míg lassan, nyújtózkodva s vakaródzva, ébredezni kezdtem, nekilátott, s ragyogóra fényesítette cipőmet. »Bűneimet« gyáva cinkossággal, remegve leplezte, nem éppen szolidaritásból, inkább csak félt elveszíteni ezt a kítűnő helyet... Tudatosan riogattam, hengegtem, s szörnyűséges rémtettekkel ijesztettem, melynek én voltam cselekvő hőse, s kilátásba helyeztem mindkettőnk részére a tragikus büntetést, mely nem is maradhat el. Stumpf helyettem félt; vádaskodott és elárult, de ugyanakkor legszívesebben ő viselte volna el a reám kímélt penitenciákat. Az erény bonyolult büntudata élt ebben az aluszékony lélekben; mindketten sejtettük, hogy azon a finom mérlegen, ahol a cselekedeteink végső értelmét bírálja el egy felsőbb megítélés, nem feltétlenül az »erényes Stumpf« áll majd az ártatlanok jobboldalára! Homályosan sejtettem, hogy lázadásomat és korlátlanságomat talán tisztább szándékok fűtik, mint az ő alkalmazkodó beleegyezését. S ezért szenvednie kellett még itt a földön – s szenvedett is, amennyire tőlem tellett.

Ó, a »jelesek«, ezek a »szegény sorsú« középszerűségek, ezek a szemlesütő biflázók – mennyire gyűlölöm őket! Értette-e Stumpf, miféle utálat némít el, mikor Willinszky, a »szegény és szorgalmas eminens«, az osztály primusa után felelésre szólítva, makacsul hallgatok, tűröm, hogy a tanár elégtelen jegyet írjon be nevem mellé noteszába, s meg-

vető hallgatással titkolom el tudásomat, pedig reggel, kegyes hangulatban, Stumpf kérdéseire még fújtam az »anyagot«, mint a vízfolyás?... Lassan élelcélnak éreztem, hogy megbüntessem Stumpfot, ezt a suta strébert, valamilyen »eredendő erény«-ért, melyet hazugnak s erkölcstelennek tartottam. Stumpf a sötétből mászott a világosság felé, s szeretnem és sajnálnom kellett volna, mint minden elnyomottat. De csak gyűlölni és megvetni tudtam. »Paraszt!« – mondtam neki sokszor –, »Szenvedj, paraszt, dolgozz, paraszt!« Ilyenkor hallgatott és alázatosan nézett reám; mindezt egészen rendben találta. Mennyire gyűlöltem ezt az alázatot! Talán, ha egyszer igazán visszaütött volna, magamhoz ölelem, s együtt sírunk és engesztelődünk valamilyen közös emberi nyomorúságban... De Stumpfnek nem futotta miből ilyen fellengzős kibékülésekre. Most már tudom, hogy Stumpf a maga módján, nem is akart kibékülni velem.

Két évig élt mellettem ez az alázatos lélek, két évig aludtam vele közös szobában, kínoztam minden tölem telhető módon, s két éven át nem sikerült lázadásra bírni, parancsolt és engedelmeskedett, ahogy az írott s íratlan törvények megszabták. S mellettem maradt volna továbbra is, az idők végéig, amíg szükségem volt reá, ha két év után szüleim ki nem adnak a házból. Bizonyosra veszem, hogy sajnálkozással hagyta el »e kítűnő helyet«. – »Sajnos, semmi jó nem tart örökké a földön« – gondolhatta Stumpf, amikor távoznia kellett.”

II.

A vádlott tagadta bűnösségét. Azzal védekezett, hogy az idézett fejezet nem az ő véleményét tartalmazza a főmagánvádló jelenlegi személyiségére vonatkozóan, hanem egy gyermek véleményeit egy másik gyermekről, az ő házitanítójáról. Gyermekkora óta nem látta a főmagánvádlót, így azt sem tudta róla, hogy Magyarországon él és hogy a papi pályán működik.

A vádlottnak ez a védekezése alaptalan.

Kétségtelen ugyanis, hogy a fentebb ismertetett fejezet egy Stumpf nevű kassai gimnáziumi tanulót, aki a vádlott mellett mint házi tanító működött, a lehető legbánsóbb modorban jellemez. Jellemtelen, alázatos, gerinctelen akarnokként állítja oda a szóban levő Stumpfot az olvasó elé, aki álszenteskedő alázatosságával igyekszik befurakodni az úri osztály körébe, aki hódolt ugyan az onániának, de ezt a fogyatkozását hisztérikus félelemmel rejtegeti.

Az ilyen módon jellemzett Stumpf kétségkívül száralmas alakként szerepel az olvasó előtt, akinek jellemtelensége, alantas gondolkozása, álszenteskedő magaviselete a legnagyobb fokú megvetésre méltó.

A vád tárgyává tett fejezet tehát megvalósítja a rágalalmazás vétségének tényálladékát.

E bűncselekmény megállapítása szempontjából közömbös, hogy a könyv – és így annak vádbeli fejezete is – valóban az író gyermekkori visszaemlékezéseit tartalmazza. A főmagánvádló személye ugyanis, aki tényleg Kassán járt iskolába, aki a vádlott házi tanítója volt és aki a Stumpf vezetéknevet viseli, a könyvben olyan félreismerhetetlenül van megnevezve, hogy a róla állított, megvetésre méltó tények Stumpf György becsületét

a legnagyobb mértékben sértik. Mivel pedig a könyv a közelmúltban jelent meg, az nem tekinthető egy elkényeztetett gyermek igazságtalan és rosszindulatú bírálatainak házitánítójával szemben, hanem annak leírását tartalmazza, ahogyan az író a ma papi pályán működő és tiszteletreméltó egyházi hivatal viselő Stumpf György főmagánvádlót emlékezetében látja.

A vádlott bűnösségét tehát meg kellett állapítani.

A Bv. 3. §. 2. bekezdésének 3. pontja szerinti minősítés azonban a királyi törvényszék megítélése szerint nem forog fenn, mert a vádlott tagadásával szemben nincs alap annak feltevésére, hogy ő a vádbeli fejezetet aljas indokból írta meg. Az a tény egymagában, hogy művével anyagi előnyökhöz is kívánt jutni, cselekményének indokát még nem teszi megvetendővé.

Büntetésének kiszabásánál a királyi törvényszék enyhítő körülményként vette figyelembe a vádlott büntetlen előéletét és azt, hogy a vádbeli fejezet a nagyobb terjedelmű írásműnek csak kisebb részét teszi ki. Ezzel szemben súlyosítóként esett a latba, hogy a vádlott főmagánvádló személyét különös rosszindulattal tárgyalja és hogy a rágalmazást megállapító fejezet a legsúlyosabb becsületsértések egész halmazát is magába foglalja.

Ezekre a bűnösségi körülményekre, valamint a vádlott egyéniségére és társadalmi viszonyaira való tekintettel a királyi törvényszék úgy találta, hogy őt a rendelkező részben megállapított pénzbüntetéssel a kellő szigorral lehet büntetni és eléggé hatékonyan lehet újabb bűncselekmény elkövetésétől visszatartani.

Nem vitás, hogy a katolikus egyházi és hitoktatói pályán működő főmagánvádló a nagy számban megjelent könyv vonatkozó fejezete folytán igen súlyos erkölcsi hátrányt szenvedett. Ennek az alig jóvátehető kárnak ellenértékeképpen tehát a főmagánvádló indítványára a St. 39. §-a értelmében nem vagyoni kártérítést kellett megállapítani. A kártérítés összegének meghatározásánál a királyi törvényszék figyelembe vette egyfelől a vádlottnak vagyoni és kereseti viszonyait, másfelől a sértett társadalmi állását, az őt ért bántalom fokát és mindezeket a szempontokat mérlegelve 1500 pengőben látta azt az összeget, amely a főmagánvádlót ért sérelemhez képest megfelelő elégtételként jelentkezik.

Ami viszont az ügyvédi költségeket illeti, a királyi törvényszék 100 pengőt talált a főmagánvádló képviselője által kifejtett ügyvédi ténykedések jelentőségével arányban állónak.

Az elkobzás kimondása a Büntető-törvénykönyv 61. §-án alapszik.

Budapest, 1935. évi június hó 28. napján.

[...]¹⁴

Gépelte, sokszorosított kiadmány példány. Az inkriminált fejezetet teljes egészében közölték.

Jelzet: VII. 1. d (11961/1935), 8–18.

¹⁴ Nem közöljük a bírák nevét.

13. 1935. október 8., Budapest

Márai Sándor fellebbezése a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék ítélete ellen

Tekintetes királyi Büntetőtörvényszék!

Védencem, Márai (Grosschmid) Sándor író ellen sajtó útján elkövetett rágalmazás vétsége miatt B. XXXV. 1590/1935. szám alatt megindult bűnvádi ügyben a 14. sorszám alatt hozott és nekem f. év október 1-én kikézbcsített I. fokú ítélet ellen a főtárgyaláson bejelentett perorvoslataimat az alábbiakban vagyok bátor tisztelettel megindokolni és kérem, hogy jelen beadványomat az összes iratok kapcsán méltóztassák a nagytekintetű Budapesti királyi Ítéltáblához mint büntető fellebbviteli bírósághoz felterjeszteni, ahol is aziránt esedezem: méltóztassák védencemet az ellene emelt vád és annak következményei alól felmenteni, legrosszabb esetben azonban az I. fokú bíróság ítéletét lényegesen mérsékelni és azt is a Bn. 1. §-a alapján felfüggeszteni.

I.

Elsősorban is foglalkozni kívánok a királyi Törvényszék által elkövetett és általam semmisségi okul megjelölt azon alaki jogszabálysértéssel, hogy ellenzésem dacára ez ügyben a főtárgyalás egész tartamára zárt tárgyalást rendelt el. A vád tárgyává tett regényrészlet sem a közérkölcsiséget, sem az államérdeket nem sértette, tehát nem volt szükség arra, hogy az ügy tárgyalásától elvonjuk a nyilvánosság éltető levegőjét.

II.

A királyi Törvényszék helytelen ténybeli következtetések útján állapította meg a bűnösséget. Védencem a főmagánvádló ellen rágalmazást nem követett el. Egy regényes életrajzban gyermekkori reminiscenciáit tárta fel az olvasó előtt és műve minden sorából világosan érthető, hogy egy diákfiú kritikai szemüvegén át nézte és közölte a dolgokat. Helytelen és érthetetlen a királyi Törvényszék azon ítéleti ténymegállapítása, hogy az ő főtárgyaláson előadott védekezése alaptalan. Védekezését a vád egyetlen ténnyel sem tudja megcáfolni és amikor becsületes nyíltsággal és felemelt fővel jelentette ki, hogy a főmagánvádlót a legtávolabbról sem akarta megbántani és hogy őt legutoljára kb. 14 éves korában látta és azóta felőle mindmáig hírt sem hallott és azt sem tudta, hogy Magyarországon és hogy papi pályán működik – akkor a királyi Törvényszéknek nem lett volna szabad ellenbizonyítékok produkálása nélkül valótlannak vagy nem helytállónak bélyegezni ezen védekezést. Ennek folytán tehát a Törvényszék ítéleti ténymegállapításából levont összes jogi következtetések is megdőlnék, mert hiszen az őszinte és minden tekintetben valóságnak megfelelő védekezés kizárólag az, hogy vádlott egy Stumpf György nevű aktív katolikus lelkészt nem akart megszegényíteni, vagy lealacsonyítani, vagy azt közmegevetésnek kitenni.

Ismételem itt is, nagytekintetű királyi Ítéltábla, hogy egy író regényes életrajz megírásánál elmosódó színfoltokat vet papírra, sokszor nem is alakokat, hanem embertípuso-

kat, sokszor nem is időpontokat, hanem korokat fest és nagyon is erőltetett dolog ilyenkor bűncselekményt keresni ott, ahol az nincs és ahol a deliktum elkövetésének vagy a megbántásnak a legkisebb szándéka sem forog fenn.

És itt különösen utalok az alábbi figyelemreméltó irodalmi szempontokra és körülményekre:

1./ az inkriminált fejezetben vádlott legalább annyi szépet és jót mond a sértett jelleméről, mint „rosszat”; pld.: „ő volt az erény, a hitbuzgalom, az istenfélő magaviselet”, aztán „ő volt a takarékos, tisztos szegénység”, aztán „szorgalmas volt” stb.

2./ Másrészt ugyanakkor, amikor egy gyermek szemszögén át ítéli meg egykori házitantóját, magáról legalább olyan, ha nem sokkal súlyosabb portrét fest az inkriminált fejezetben. Így: „én meg ... fertőzött voltam, lusta és korlátlan”, „Stumpfot válogatott kinzásokkal gyötörtem”. Egyáltalán: a fejezetből Stumpf portréja inkább rokonszenvesen, ő maga azonban egészen bizonyosan ellenszenvesen kerül ki; magát sokkal kevésbé kíméli, mint a sértettet. Jóhiszeműsége, irodalmi szándéka tehát nyilvánvaló.

3./ Megnevezi ugyan Stumpf családnevét, de nem írja ki keresztnevét, sem a város nevét, ahol mindez lejátszódott. Még a rendkívül beavatott olvasó sem tudhatja, hogy kire céloz az inkriminált fejezetben, ha ugyan céloz egyáltalán valakire. Stumpf nevű ember Magyarországon több él, sehol nem írja azt, hogy egy Stumpf György nevű emberre céloz, aki most római katolikus lelkész itt és itt, névvel és házszámmal. Nem áll meg tehát az ítéletnek az a feltevése, hogy a több ezer példányban elterjedt könyvvel ártott volna a vádlott a sértett hírnevének, mert egyetlen olvasó sem tudhatja, ki az a Stumpf, akiről beszél, hol él és most, mit csinál?

4./ Ha mégis leírta ezt a nevet, ennek oka nem valamilyen ellenszenv a sértett irányában, hanem egyszerűen csak az írói kényszer, hogy a „Stumpf” nevet – amely jellegzetes – alkalmazza. (Pld. „névéhez illő tompa érzéketlenséggel...”) Az I. fokú Bíróság is elismerte ítéletében, de maga a sértett sem tagadta, hogy húsz éve, tehát gyermekkoruk óta nem találkoztak, soha nem hallott a sértettről, az élet semmilyen területén vele összeütközése nem volt; azt sem tudta, hogy él és hol él? – nem tételezhető fel tehát, hogy bármilyen „aljas indok” vezette volna inkriminált fejezet megírásakor.

Nagytekintetű királyi Ítéletábra! Márai Sándor neve nem ismeretlen a magyar irodalomban és ő igazán nem tartozik azok közé az írók közé, akik népszerűsége más emberek belső életébe való belegázolással keresik. Ezt igazolni tudnám a kritika cikkeivel, amelyek a szélső jobboldaltól a szélső baloldalig egyértelműleg elismerték rendkívüli írói tehetségét.

Helytelen tehát a királyi Törvényszék bűnösségét megállapító ítélete és ezért az első tiszteletteljes kérelmem az, hogy méltóztassék magát az egész művet végéig elolvasni – lehetőleg ennek a második kötetét is – és nemcsak a kiragadott és inkriminált 6 oldalt, és akkor az egész mű lelki egységéből kétségkívül meg méltóztatik látni, hogy helytelenül és tévesen fogta fel és bírálta meg a szerző intencióit az I. fokú bíróság. És a vádbeli részben a felső bíróság akkor nem fog bűncselekményt találni!

III.

És feltéve, de meg nem engedve, hogy védencem terhére bűncselekmény volna megállapítható, akkor is legfeljebb csak a becsületsértés, nem pedig a rágalmazás tényálladéki elemeit valószínűleg meg a vádbeli cselekmény, mert ha valakiről azt írjuk, hogy gyermekkorában stréber volt és hogy titokban onanizált, semmi esetre sem tesszük ki az illetőt „közmegvetés”-nek.

IV.

A királyi Törvényszék védencemet egészen szokatlan magas büntetéssel sújtotta. A vádlott becsületes, makulátlan egyénisége, úri felfogása, a főtárgyaláson tanúsított egyenes és becsületes megnyilatkozása nem érdemli meg ezt az anyagiakban is jelentős és súlyos pénzbüntetést, amelyet reá kiszabtak. A királyi Törvényszék egészen helytelenül mellőzte az enyhítő körülmények felsorolásánál a vádlott büntetlen előélete mellett annak őszinte és egyenes beismerését, továbbá ama kijelentését, hogy főmagánvádlót a legtávolabbról sem kívánta személyében megsérteni. Mindez a körülmény a királyi Törvényszéket a Bkk. 92. §-ban foglalt rendkívüli enyhítő rendelkezés alkalmazására kellett volna késztetnie és ehelyütt is tisztelettel kérem, hogy ha már nagytekintetű királyi Ítélet-táblának is – téve-tagadva – az volna felfogása, hogy a vádlottat büntetni kell, méltóztatásuk ezt a legminimálisabb kiszabásban megtenni és ezt a büntetést is a Bn. 1. §-a alapján 3 évi próbaidőre felfüggeszteni, mert nem lehet kétséges, hogy a vádlott egyéniségét figyelembe véve, ezzel az intézkedéssel újabb bűncselekmény elkövetésétől sokkal hatékonyabb módon lehetne őt visszatartani és nem stigmatizálnánk büntetett előéletűvé egy értékes és rendkívüli tehetséggel megáldott fiatal magyar író!

V.

Külön fejezetben kell foglalkoznom a nem vagyoni elégtétel fejében megállapított 1.500 pengővel! Annak előrebocsátása mellett, hogy maga a főmagánvádló is a főtárgyaláson ennek a megítélését csak mintegy jelképes formában kérte és utalt arra, hogy bizonyos jótékony cél javára kéri vádlottat marasztalni, panaszlom ennek a kártérítési összegnek hallatlan nagyságát. Semmiféle indok nem igazolja azt, hogy ebben az ügyben ilyen címen kártérítés egyáltalában megállapítható, de különösen nem, hogy ilyen hallatlanul magas összeg! Maga az ítélet sem állítja, hogy vádlott anyagi haszon céljából vagy nyereségvágyból írta volna a főmagánvádlóról az inkriminált részt és neki az egész művel kapcsolatban anyagi haszna tulajdonképpen nem is volt, mert hiszen az egész munkáért a kiadótól egyszer és mindenkorra 1.000.– pengőt kapott, ami igen csekély tiszteletdíj egy több hónapig tartó munkáért és amely mint számottevő honorárium nem jöhet figyelembe sem. Tehát akkor, amikor az egész műért ennyi volt a honorárium, akkor ennek másfélszeresét erkölcsi kár címén megállapítani – akkor, amikor ezt főmagánvádló jóformán komolyan nem is kérte (mert hiszen nyilvánvaló, hogy papi minőség-

gében ezt az állítólagos sérelmet nem fruktifikálhatja a saját javára) – méltánytalanság és aránytalanság, amely nem áll arányban azzal a magasabb rendű anyagi igazsággal, amelynek keresése az elfogulatlan magyar bíróságnak a hivatása.

Mély tisztelettel kérem tehát, hogy méltóztassék a nem vagyoni kár kiszabását mellőzni, legrosszabb esetben ezt a legminimálisabb (jelképes) összegben megállapítani.

VI.

Ugyancsak sérelmezem főmagánvádló jogi képviselője részére megállapított 100 pengő költség-összeget is, mert ennek mértéke egy feljelentésért és egy tárgyalásért aránytalanul magas.

Mindezek az anyagi rendelkezések egyébként oly súlyos mértékben estek latba, hogy vádlottat egész existenciájában felborulással veszélyeztetik és ezért különös figyelemmel kérem ezeket a kérdéseket az eset körülményeire és a vádlott egyéniségének valamint anyagi helyzetének figyelembevételével elbírálni.

VII.

Sérelmes az ítéletnek az inkriminált rész elkobzására vonatkozó rendelkezése is, mert ennek a résznek a kiszakítása lazává és szünetessé tenné az egész művet. Legrosszabb esetben méltóztassék védelemet arra kötelezni (amirc egyébként önként is hajlandó), hogy a legközelebbi kiadásban a kérdéses vezetéknev elhagyassék.

Amidőn még kérem, hogy a fenti ügyben a fellebbezést nyilvános szóbeli tárgyaláson méltóztassék elintézni, mély tisztelettel ismételten kérem, hogy kegyeskedjék az I. fokú ítéletet védelem érdekében a fentiek értelmében megváltoztatni.

Tisztelettel:

Dr. Szalay Zoltán
védő

A szövegben dr. Szalay Zoltán ügyvéd a lényegesnek vélt gondolatokat aláhúzással jelölte, valamint több helyen beszúrást alkalmazott.

Jelzet: VII. I. d (11961/1935).

14. 1935. december 10., Budapest

Márai Sándor bűnügyében megtartott fellebbviteli főtárgyalás jegyzőkönyve

Fellebbviteli főtárgyalási jegyzőkönyv.

Felvetett a Budapesti Királyi Ítéltáblánál 1935. évi december hó 10. napján a sajtó útján elkövetett rágalmozás vétsége miatt vádolt Márai Grosschmied Sándor elleni bűnügyben megtartott nem nyilvános fellebbviteli főtárgyalásról.

[...] ¹⁵

Elnök a fellebbviteli főtárgyalást a Bp. 418. §-a szerint megfelelően alkalmazandó 301. §-a értelmében megnyitja s megállapítja, hogy a jelen ügyre vonatkozó jegyzéket a Bp. 409. §-ának 2. bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a királyi ítélőtábla hirdetőtábláján kifüggesztették és hogy a fentiek jelentek meg. A főmagánvádló képviselőjének a hallgatóság eltávolítása után előterjesztett indítványára, melyet a védő ellenzett, a királyi ítélőtábla zárt ülésen végzett:

A királyi ítélőtábla a nyilvánosság kizárását, a közerkölcsiség veszélyeztetése okából a fellebbviteli főtárgyalás egész tartamára elrendeli. A hallgatóság a védő részéről megnevezett dr. Szabó Imre és dr. Bán Imre bizalmi férfiak kivételével elhagyja a tárgyalótermet.

A védő semmisségi okot jelent be a Bp. 384. § 9. pontja alapján.

Ezután az elnök a Bp. 418. §-ának 2. bekezdése szerint Mórocz Dénés királyi ítélőtáblai bíró előadót az ügy állásának ismertetésére felhívja.

Előadó az idézett szakasz 2. bekezdésében meghatározott keretben az ügy állását előadja és az ítéletnek megtámadott részét, valamint a perorvoslatot támogató okokat különösen kiemeli.

Elnök ezután az idézett szakasz 3. bekezdése értelmében felolvastatja az elsőbíróság ítéletét.

Az előadó előterjesztésének befejezése után az elnök idézett 418. § 4. bekezdésének értelmében felhívja a tanács tagjait és feleket, hogy egyes pontoknak felvilágosítását s egyes iratoknak felolvasását kívánják-e?

Felvilágosítást vagy iratok felolvasását senki sem kívánva, az elnök a Bp. 421. § 1. bekezdése értelmében felhívja a feleket indítványaik és előterjesztéseik megtételére.

Főmagánvádló képviselője: a büntetés súlyosbítását, illetve fogházbüntetés kiszabását és 150 pengő fellebbviteli eljárási költség megállapítását kéri.

Védő: a bejelentett fellebbezés értelmében terjeszt elő kérelmet.

Vádlott: felmentést kér.

Az előterjesztés végeztével elnök a tárgyalást befejezettnek nyilvánítja, a Bp. 418. § szerint megfelelően alkalmazandó 321. § értelmében a bíróság határozat hozása céljából visszavonul s az idézett 421. § végső bekezdése értelmében zárt ülésben határozván, elnök a Bp. 329. § 1. bekezdésében foglalt rendelkezés szerint nyilvános ülésben kihirdeti a külön íven szerkesztett ítéletet.

Főmagánvádló képviselője: az ítélet ellen semmisségi panaszt jelent be a II. Bp. 28. §-a alapján a fogházbüntetés mellőzése miatt, továbbá a nem vagyoni elégtétel összegének leszállítása miatt.

Védő: semmisségi panaszt jelent be a Bp. 385. §. 1. a.) és b.) pontja alapján, továbbá a II. Bp. 28. §-a alapján a Büntetőtörvénykönyv 92. §-nak nem alkalmazása miatt és enyhítés, valamint a Bp. 1. §-ának alkalmazása végett, végül a nem vagyoni megállapítá-

¹⁵ A hiányzó részben a jelenlevők felsorolása: bírák, a felek ügyvédei illetve Márai Sándor.

sa és annak magas összege miatt, nem különben az elkobzás kimondása miatt. A fellebbviteli főtárgyalás folyamán bejelentett alaki semmisségi panaszait fenntartja.

Vádlott: csatlakozik a védő semmisségi panasz bejelentéséhez.

Védő: kéri az ítéletnek a Bp. 388. § utolsó bekezdése szerinti kézbesítést és a magyar királyi Kúriánál tárgyalás tartását.

Végzés

A királyi ítélőtábla a bejelentett semmisségi panaszokat elfogadja. Elrendeli az ítéletnek a Bp. 388. § utolsó bekezdésében írt hatállyal a védő részére leendő kézbesítését. Az indoklási határidő letelte után az iratokat felterjeszti a magyar királyi Kúriához.

Tudomásul szolgált.

Elnök a főtárgyalást bezárta. Kelt mint fent.

[...] ¹⁶

A jegyzőkönyv fogalmazványi példány.

Jelzet: VII. I. d (11961/1935), 22–25.

15. 1935. december 10., Budapest

A Budapesti Királyi Itélőtábla ítélete

B. I. 11961/1935/14.

A Magyar Szent Korona Nevében a Budapesti Királyi Itélőtábla mint büntető bíróság

a sajtó útján elkövetett rágalalmazás vétsége miatt vádolt Márai Grosschmied Sándor ellen indított büntügyet, amelyben a budapesti királyi büntető törvényszék 1935. évi június hó 28-án B. XXXV. 1590/1935/14. szám alatt ítéletet hozott, a főmagánvádlónak a II. BN. 4. §-ának az alkalmazása miatt és súlyosbításért, vádlottnak mert nem érzi magát bűnösnek, védőjének a főtárgyaláson megjelölt alaki semmisségi ok fenntartásával, a bűnösség megállapítása miatt, téves minősítés miatt, mert nem becsületsértés, hanem rágalalmazás állapított meg, továbbá a Büntetőtörvénykönyv 92. §-ának és a BN 1. §-ának mellőzése miatt, az elkobzás kimondása miatt, valamint enyhítésért, végül a nem vagyoni elégtétel megállapítása s ennek valamint a megállapított ügyvédi költség nagysága miatt bejelentett fellebbezése folytán megtartott zárt fellebbviteli főtárgyaláson vizsgálat alá vette s meghozta a következő ítéletet:

A királyi ítélőtábla az elsőfokú bíróság ítéletét azzal a részbeni változtatással, hogy a vádlott által a St. 39. §-a¹⁷ értelmében nem vagyoni kár fejében főmagánvádlónak fize-

¹⁶ A bírák aláírásai.

¹⁷ 1914. évi XIV. törvénycikkely a sajtóról (St.) 39. §-a a vagyoni és a nem vagyoni kárt említi, melynek értelmében ezért a sértett pénzbeli elégtételt követelhet. A nem vagyoni kárért járó elégtételt a bíróság – első-sorban a vagyoni helyzetre való tekintettel – állapítja meg.

tendő pénzbeli elégtétel összegét 1000 (egyezer) pengőre leszállítja, s azzal a kiegészítéssel, hogy a fokozatos vagyoni felelősségre vonatkozó rendelkezésnél a St. 40 §-a¹⁸ mellett a St. 42. §-át is felhívja – helybenhagyja.

Egyben a Bp. 480. §-a alapján kötelezi vádlottat, hogy főmagánvádlónak a fellebbviteli főtárgyaláson való képviselétével felmerült ügyvédi költség címén főmagánvádló részére dr. Altörjay Sándor budapesti ügyvéd kezeihez 50 (ötven) pengőt az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett fizessen meg.

A St. 40. és 42. §-a szerinti fokozatos vagyoni felelősség erre a költségre is kiterjed.

Indokok:

Vádlottnak a védője az elsőfokú bíróság ítélete ellen irányuló fellebbezését arra is alapítja, hogy az elsőfokú bíróság a Bp. 384. §-ának 7. pontjában meghatározott alaki semmisségi okot valószínűsítette meg akkor, amidőn a főtárgyaláson a nyilvánosságot törvénytelenül kizárta.

A királyi ítélőtábla a fellebbezésnek ezen alaki semmisségi okra támaszkodó részét alaptalannak találta, ugyanis az inkriminált közlemény tartalma részben a közérkölcsiséget is sérti s így az eljáró bíróság a Bp. 293. §-ának harmadik bekezdése alapján törvénytelenül zárta ki a nyilvánosságot s emiatt a védőnek jogszérelmet sikerrel nem panaszkodhat.

Érdemben:

A királyi ítélőtábla az elsőfokú bíróság ítéletében megállapított tényállást a részbeni kiegészítéssel, hogy az 1934. május 8-án megjelent könyvnek reá vonatkozó tartalmáról főmagánvádló 1934. év november hó végén szerzett csak tudomást, s így a magánindítvány a részéről törvényes határidőben terjesztetett elő, az abban megjelölt bizonyítékoknál fogva szintén valószínűsítette el.

Ezen tényállás alapulvétele mellett – minthogy a vádbeli sajtótermékek az elsőfokú bíróság ítéletében egész terjedelmében leközölt fejezetében, amint ezt az elsőfokú bíróság helyes okfejtéssel állapítja meg, főmagánvádló személyére vonatkozólag becsületlenítő, lealacsonyító és megszegyenítő kitételek kíséretében oly tényállítások is foglaltatnak, amelyek valóság esetén főmagánvádlót közmegejtésnek tennék ki – úgy találta, hogy az elsőfokú bíróság Márai Grosschmid Sándor vádlott bűnösségét helyesen állapította meg, a cselekményét törvényszerűen minősítette s büntetését is a II. Bn. 4 §-ának az indokolt alkalmazásával egyrészt a bűnösség fokával, másrészt vádlott vagyoni és kereseti viszonyaival arányban álló mértékben szabta ki.

A Büntető törvénykönyv 92. §-ának az alkalmazására a királyi ítélőtábla sem talált alapot, bár a vádlott javára kétségtelenül nyomatékos enyhítő körülményt képez büntetlen

¹⁸ A 40. § kimondja, hogy az ítéletben megállapított pénzbüntetésért, a büntető költségért és kártérítésért az elítélt a felelős.

előélete mellett az is, hogy meg nem cáfolt védekezése szerint könyvének megírásakor nem bírt tudomással arról, hogy főmagánvádló a különösebb tiszteletre méltó egyházi pályán működik, de ezekkel szemben az, hogy főmagánvádló személyét feltűnően rossz színben tünteti fel, s hogy az inkriminált fejezetben a rágalmozó tényállítások mellett a rágalmozásba beleolvadó legsúlyosabb becsületsértő megjelöléseknek egész halmazata is foglaltatik, felette nyomatékos s a Büntető törvénykönyv 92. §-ának az alkalmazását kizáró súlyosító körülmény gyanánt jelentkezik.

Olyan különösebb méltánylást érdemlő okot, amely a BN. 1. §-ának az alkalmazását indokolná, a királyi ítélőtábla szintén nem látott fennforogni.

Helyesnek találta a királyi ítélőtábla az elsőfokú bíróságnak az elkobzásra vonatkozó rendelkezését, megfelelőnek a vádlott terhére főmagánvádló részére megítélt ügyvédi képviseleti költség összegét s végül az elsőfokú bíróság által ide vonatkozólag felhozott megfelelő indokok alapján helyesnek találta – az összegszerűség kivételével – a nem vagyoni kár megítélése tárgyában a St. 39. §-ára alapított rendelkezését is.

A felhozottak alapján az elsőfokú bíróság ítélete most tárgyalat fellebbezett részeiben helyben volt hagyandó.

Ami a nem vagyoni kár címén megítélt pénzbeli elégtétel összegszerűségét illeti, a királyi ítélőtábla az elsőfokú bíróság által megítélt 1500 pengőt – az eset összes körülményeire s különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyaira való figyelemmel – túl magasnak találta, miért is annak az összegét az ítélet vonatkozó részének megváltoztatása mellett 1000 (egyezer) pengőre mérsékelte.

A királyi ítélőtábla a fellebbviteli főtárgyaláson a nyilvánosság kizárását a jelen ítélet indokoló részének elején már felemlített és tárgyalat okból rendelte el.

Budapest, 1935. évi december hó 10. napján.

[...]¹⁹

Gépelte, másolt kiadmány példány. Az iraton körbélyegző lenyomata: „KIRÁLYI ÍTÉLŐTÁBLA BUDAPESTEN”.

Jelzet: VII. 1. d (11961/1935), 19–21.

16. 1936. január 18., Budapest

Márai Sándor semmisségi panaszának indoklása

Nagytekintetű királyi Ítéletábla!

Védencem: Márai Grosschmid Sándor író ellen sajtó útján elkövetett rágalmozás vétsége miatt megindult bünvádi eljárásban fellebbezési bíróság B. I. 11.961/1935/14. szám alatt hozott II. fokú ítélete ellen a fellebbezési főtárgyaláson bejelentett semmisségi panaszaimat mély tisztelettel az alábbiakban vagyok bátor megindokolni és kérem a nagytekintetű királyi Ítéletáblát mint fellebbezési bíróságot, hogy méltóztassék jelen peror-

¹⁹ A bírák felsorolását és a kiadmányi záradékot nem közöljük.

voslati indoklást tartalmazó beadványt az összes iratok kapcsán a nagyméltóságú magyar királyi kúriához felterjeszteni, ahol is azíránt esedezem, hogy kegyeskedjék a fellebbezési bíróság ítéletét megváltoztatni és védencemet az ellene emelt vád és annak következményei alól felmenteni, legrosszabb esetben az alább kifejtenékhöz képest a kiszabott büntetést lényegesen enyhíteni és azt is a Bn. 1. §-a alapján felfüggeszteni.

I.

Elsősorban is sérelmezem, hogy a fellebbezési bíróság – az I. fokú bírósághoz hasonlóan – ez ügyben zárt tárgyalást rendelt el, mert ennek nem volt helytálló indoka. Az „Egy polgár vallomása” című mű a magyar könyvpiac büszkesége, abszolút irodalmi érték és még az inkriminált fejezet vagy annak egyes részci önmagukban sem sértik a közérkölcisíget, nem volt tehát erre szíükség, hogy ez ügy tárgyalása elől elvonjuk a nyilvánosság éltető levegőjét, de nem volt szíükség erre a főmagánvádló szempontjából sem, mert a nagyközönség mindig hajlamos egy zárt tárgyalás eseményeiben nagyobb és titokzatosabb dolgot sejtteni, mint a valóság!

II.

A fellebbezési bíróság tévesen állapította meg vádlott bűnösségét!

A sajtó útján elkövetett rágalmozás tényálladéki elemeinek elbíralásánál elsősorban is figyelembe kell vennünk az egész művet, annak a szellemét, levegőjét, intencióit, etikai, pszichológiai és pedagógiai céljait és szándékait és csak mindezen koefficiensek szorgos vizsgálata és egybevetése után lehet megnyugtató módon megállapítani azt, hogy vajon a szerves egységbe tartozó fejezetek egyik kiragadottja, vagy pláne annak egyes mondatai megvalósítják-e a rágalmozás alkatelemeit.

A védelemnek sajnálattal kell megállapítania, hogy ezt az egységes szemléletet sem az I. fokú, sem a II. fokú bíróság ítélezésében nem ismerte fel, mert szilárd meggyőződés, hogy ha a magas bíróság az egész művet a maga egészében vette volna bonckés alá, úgy semmi esetre sem állapította volna meg vádlott bűnösségét. A kérdéses irodalmi alkotásnak igenis vitán felülálló módon erős morális célzata van és egyenesen jellemnevelő és lélekerősítő hatása.

Amint az egyik – alább külön idézett – kritika is megállapítja, a szerző azt a lelki válságot festette meg, amely lelki válságon minden értelmes és fogékony gyermek keresztül megy! Retrospektív módon éppen azt mutatja be könyvében, hogy egy fejlődőfélben lévő fogékony, elkényeztetett, érzékeny lelkű gyermek – 12–13 éves diák – milyen helytelen és ferde színben látja a valóságot, a családot, a társadalmat és az embereket!

Ez a munkájának gondolattengelye és ebből az egész íráskomplexumból a vád kiragad önálló módon egy fejezetet, amelyben – az előző és az azt követő részek gondolatmenetébe kapcsolódva – éppen világos módon azt taglalja és mutatja be, hogy abból a szemszögből, abban az időben és az akkori serdületlen serdülttségében milyen tévesen, milyen helytelenül, milyen torzan látta a gyermek a házitanítójtát.

Egy gyermek keserűen és fájdalmasan őszinte vallomása ez a mű, amely igenis erős pedagógiai érzékkel és sikeres céllal tárja az olvasó elé – mély lelki analízissel – a helytelen vágányra siklott gyermeklélek vizuális és lélektani képzeteit, elgondolásait és kritikáit.

Ha a Tisztelt Bíróság a művet a maga egészében tette volna bírálat tárgyává, akkor mindezt nagyon könnyű lett volna megállapítani, mert az író nem azt akarta kifejezni, hogy a főmagánvádló mint házitanító ilyen és ilyen volt, hanem, hogy ő akkor helytelenül és tévesen – gyermek szemmel és gyermek szemlélettel – milyennek látta.

Hányszor olvashattuk nagy írók és nagy emberek életrajzában és önvallomásaiban például azt, hogy amikor gyermekkorában a szerzőt az atyja valamely csínyért megfenyítette, akkor keserűen felkiáltott: „Oh, hogy gyűlöltem akkor az Atyámat” – és azt hiszem, hogy senki sem fogja imputálni az illető írónak, hogy megátalkodott gonosz, apagyilkosságra kész, elvetemült ember, mert mindenki tudja, hogy a gyermek lelke a legcsodásabb misztérium, a legérzékenyebb lemez, amely a fejlődés folyamata alatt fájó és nehéz válságon, csalódásokon és kiábrándulásokon megy keresztül.

Ezt a lelki válságot mutatta be a vádlott ebben a munkájában, a saját gyermekkorának a lelki válságát – bemutatván azt, hogy dolgokról, intézményekről és emberekről akkor milyen furcsa, különös, téves és torz véleménye volt és hogy látta ezeket akkor.

Éppen a bemutatás módja és a mű szelleme és intenciója bizonyítja azt, hogy az író súlyosan elítéli ezeket a gyermekkori téves szemszögű szemléleteket és a mű egész lényegének könnyen levonható pszichológiai summázata éppen az, hogy a sok vajúdáson, válságon, téves és torz ítéleten keresztül bontakozik ki a tisztuló – fiatal, majd felnőtt – ember.

Mély tisztelettel kérem a nagyméltóságú királyi Kúriát, hogy méltóztassék a művet ezeknek a szempontoknak a figyelembevételével a maga osztatlan és csonkítatlan egységében vizsgálat tárgyává tenni és akkor – igénytelen jogi nézetem szerint – nem lesznek megállapíthatók a rágalmazás tényálladáki elemei, ennek folytán vádlott is felmentendő lesz az ellene emelt vád és annak következményei alól.

III.

A fenti okfejtés minden kétséget kizáró módon való valószínűsítése érdekében igen szükségesnek és jelentősnek tartom megemlíteni azt (mert főmagánvádló részéről a fellebbezési tárgyaláson olyan gyanúsítás is hangzott el, hogy a mű „destruktív”), hogy az alábbiakban idézem a „Nemzeti Újság”-nak – tehát éppen annak a jobboldali sajtóorgánumnak a kritikáját, amely sajtóorgánum szellemi érdekkörébe maga a főmagánvádló is tartozik – 1934. évi július havában megjelent számából az alábbi kritikát – teljes egészében:

„Igazi memoár regény Márai Sándor legújabb könyve: Egy polgár vallomásai. Sőt több ennél: valóságos konfesszió. Egyes részeiben vergődő és gyötrelmes, önmarcangoló lelkiismeret vizsgálat alapján töredelmes gyónássá mélyül. De minden egyéni elmélyülése és meztelen őszintesége mellett nem marad meg pusztán önvallomásnak. A szerzőt nemcsak művészi becsvágya, hanem talán éppen teljes őszintesége is sarkallja arra, hogy ennél többet adjon. Kiszélesíti a távlatot. Részletes helyzetrajzot és környezet-tanulmányt ad, sőt atavisztikus leszármazási láncot is levezeti, hogy minden oldalról kellő megvilá-

gításba helyezze ezt az önvallomást. Műve első részében egy felvidéki magyar város polgári társadalmának érdekes, színes és beható rajzát vetíti elénk. Azután a családját mutatja be apai és anyai ágon, fel a dédszülőkhöz, az oldalági rokonokkal együtt, olykor egy-egy megkapó erejű portréval a gazdag galériában. Azután kerül csak a sor az igazi önvallomásra a gyermekévektől, a kamaszévek válságain át az ifjúság viharáig, amelynek hirtelen egy mindennél hatalmasabb elemi vihar szakítja végét: a világháború s ez tesz pontot Márai vallomásainak végére is. A legőszintébb és legegységesebb ezek a vallomások, de egyben tipikusak is. Mindenki, aki a világháborút megelőző korszakban élte fiatalságát, talál részeket Márai vallomásaiban, amelyek a saját lelki válságaira, a saját súlyos és kegyetlen problémáira emlékeztetik. Márai is végigszenvedi a fejlődő lélek valamennyi nagy krízisét és csalódását. Nem elég erős lélek sokszor vereséggel, illúzióktól fosztott keserű lehangoltsággal, véresre tépve kerül ki a harcokból. Élete legfájdalmasabb veresége talán, hogy gyermeki hitét is elveszti. De mégsem tud teljesen elszakadni tőle. Valószínű, hogy utolsó kötelező iskolai gyónása óta nem gyónt és íme, most mégis szükségét érzi, hogy egyetemes és nyilvános gyónást végezzen. Könyvének egyik legnagyobb értéke, hogy ez a gyónás megrázóan őszinte.²⁰

Ez a szigorúan jobboldali és papi vezetés alatt álló sajtóorgánum szakszerű bírálata a legfényesebb bizonyítéka annak, hogy a műben nincs, de nem is lehet olyan részlet, szándék vagy bántalom, amelyek alapossá tennék főmagánvádló vádját, ami már csak azért is alaptalan, mert a legbeavatottabb olvasó sem ismerhet reá főmagánvádlóra, mint-hogy annak sem a keresztnéve nincsen feltüntetve, sem a város, ahol az eset annakidején lejátszódott, sem az ő mostani hivatása, sem tartózkodási helye stb.

IV.

Pusztán csak feles óvatosságból említtem meg azt, hogyha téve-tagadva a bíróság – figyelmen kívül hagyva az egész mű egységes gondolatmenetét és pszichológiai és morális célzatát – mégis bűnösséget állapítana meg, úgy akkor nem a rágalmazás, hanem csak a becsületsértés volna megállapítható, mert távolról sem tesz ki senkit közmegegyezésnek az, ha azt olvassuk róla, hogy egy gyermek gyermekszemüvegen keresztül őt mint gyermeket akkor ilyenek és ilyenek látta!

V.

S ha már – ugyancsak téve-tagadva – bűnösség megállapításáról van szó, úgy méltóztassék az I. és II. fokú bíróságok ítéleteiben megállapított és indokolatlanul túl magas pénzbüntetést lényegesen lemérsékelni és ezt a mérséklést a Büntető-törvénykönyv 92. szakaszára való figyelemmel eszközölni és ezt az összeget is a Bn. 1. §-a alapján 3 évi próbaidőre felfüggeszteni.

²⁰ A kritika megjelent a Nemzeti Újságban (16. évfolyam, 129. sz., vasárnap), 1934. június 10-én, 21 (és nem júliusban, ahogy az a dokumentumban áll), „-s.” betűjegy aláírással (a kritikus neve egyértelműen nem azonosítható).

Nyomatékosan sérelmezem ugyanis, hogy az I. és II. fokú bíróság az enyhítő körülmények felsorolásánál teljesen figyelmen kívül hagyta a feltétlenül figyelembeveendő és méltánylandó körülményt, hogy vádlott attól a pillanattól kezdve, hogy a rendőrségi kihallgatásakor megtudta, hogy főmagánvádló könyvének ezt a fejezetét magára vonatkoztatta és sérelmezte, úgy a perben, mint peren kívül mindent elkövetett, hogy főmagánvádlónak 100 %-os elégtételt adjon, akár magánúton, akár a nyilvánosság előtt és ilyen irányban a sátoraljaiújhelyi közös ismerőst is felkérte a közvetítésre, majd mint védő magam is több ízben próbáltam főmagánvádló jogi képviselőjével az ügyet békés úton elrendezni és ugyanezt azután felajánlottam az I. fokú és II. fokú főtárgyaláson is. Más lapra tartozik azután az, hogy főmagánvádló – noha papi ember – szinte üldözésszerű szívóssággal szorgalmazza ennek az ügynek a tárgyalását, mégis a bíróságnak ezt a körülményt igenis a többi enyhítő körülmény mellett mint rendkívüli enyhítő körülményt kellett volna betudnia és így a Büntető-törvénykönyv 92. szakaszát alkalmaznia.

Ennek alkalmazására kérem ezúttal mély tisztelettel a nagyméltóságú királyi Kúriát is azzal a hozzáadással, hogy az így kiszabott és lényegesen lecsökkentett pénzbüntetést is a Bn. 1. szakasza alapján feltételesen felfüggeszteni méltóztassék, mert az eset körülményeire és védencem társadalmi állására, valamint egyéniségére és büntetlen előéletére való tekintettel nem vitás, hogy ez az intézkedés újabb bűncselekmény elkövetésétől sokkal hathatósabban alkalmas visszatartani, mint egy ténylegesen végrehajtott büntetés, mert chelyütt is ismételten ünnepélyesen nyilatkozatot teszek védencem nevében, hogy neki ezzel a művel kizárólag csak lélekanalizáló céljai voltak, de legtávolabbról sem intencionálta, hogy a főmagánvádlót – akivel legutóbb azelőtt 20 esztendeje találkozott és azóta az élet semmilyen területén sem volt vele kapcsolata és azt sem tudta, hogy itt él Magyarországon és hogy mit csinál – a legkisebb mértékben is megbántsa!

VI.

Mély tisztelettel kérem a továbbiakban az erkölcsi kártérítés kiszabásának mellőzését, vagy legrosszabb esetben annak lényeges mérséklését, az elkobzás kimondásának a mellőzését és a főmagánvádló részére megállapított ügyvédi költségek mérséklését.

A fellebbezési bíróság is észlelte, hogy az erkölcsi kártérítés túl magas és azt leszállította, mindamellett ez az összeg is egyrészt indokolatlan, másrészt még mindig túl magas, amely alkalmas arra, hogy a vádlott anyagi romlását idézze elő.

Erkölcsi kártérítés kiszabásának a jelen esetben indoka már csak ezért sem lehet, mert főmagánvádlót semmiféle erkölcsi kár nem érte. Senki nem tudhatja – amint ezt fentebb már kifejtettem –, hogy róla van szó, mert sem a keresztnéve, sem a város, sem a foglalkozása, sem a gyermekkori iskolájának a helységneve ki nem tűnik a műből, tehát azt hiszem, hogy rajta kívül senki sem vonatkoztathatta az inkriminált fejezetet öreá! De különben is, mint papi ember – akit hivatásánál fogva szegénységi fogadalom köt –, azt hiszem, ő maga sem volna az, aki fruktifikálni kívánná ezt az esetet és ennek folytán ha a nagyméltóságú királyi Kúria is – téve-tagadva – e címen megállapítandónak találna valamely összeget, úgy méltóztassék azt jelképes kiszabatban megállapítani, mert teljesen

méltánytalan az, hogy egy vagyontalan és egy igen soványan dotált fiatal magyar író azért, mert tisztaszándékú munkáját félreértették – ugyanannyit fizessen büntetesként, mint amennyit magáért a műért kapott, amely egy egész esztendei munkája volt!

Ugyanilyen indokból kérem az ügyvédi költség mérséklését is, végül az elkobzás mellőzését is, legfeljebb annak kimondását, hogy az inkriminált fejezetben szereplő és pusztán csak vezetéknevvel megjelölt név elhagyassék.

Mély tisztelettel:

Dr. Szalay Zoltán
ügyvéd

Jelzet: VII. 1. d (11961/1935), 31–38.

17. 1936. március 18., Budapest
Márai Sándor és Stumpf György közös kérvénye

Nagyméltóságú királyi Kúria!

A B. I. 433/1936. szám alatt a nagyméltóságú királyi Kúria előtt elfekvő büntető ügyben, mély tisztelettel alulírott főmagánvádló és vádlott – igazolt jogi képviselőnk útján – az alábbi közös kérvényben mély tisztelettel bejelentjük, hogy az alulírott vádlott ellen sajtó útján elkövetett rágalmozás vétsége miatt megindult büntető ügyben az erkölcsi kár és ügyvédi költségek tekintetében peren kívül kiegyeztünk és ennek folytán ezennel bejelentjük, hogy a budapesti királyi Ítéltábla mint büntető fellebbviteli bíróság B. I. 11.961/1935/14. számú ítélete ellen bejelentett semmisségi panaszainkat kölcsönösen visszavonjuk, miért is esedezünk, méltóztassék ez ügyben a f. évi március hó 18. napjára kitűzött tárgyalási hatánap egyidejű beállítása mellett az ügyiratokat tárgyalás megtartása nélkül az alsóbírósághoz további intézkedés és az immár jogerőssé vált II. fokú ítélet kihirdetése végett leküldeni.

Tisztelettel:

Stumpf György főmagánvádló és Márai (Grosschmid) Sándor vádlott

Gévelt irat, aláírások nélkül.

Jelzet: VII. 1. d (11961/1935), 39–40.

18. 1936. június 24., Budapest
A Magyar Királyi Kúria végzése

A Magyar Szent Korona Nevében a Magyar Királyi Kúria

a sajtórágalmazás vétsége miatt Márai Grosschmid Sándor ellen indított büntület, melyben a budapesti királyi büntető törvényszék 1935. évi június hó 28. napján B.

XXXV. 1590/1935/14. szám alatt, a budapesti királyi Ítéltábla pedig a főmagánvádlónak, továbbá a vádlottnak és a védőnek fellebbezésére 1935. évi december 10. napján B. 11961/1935/14. szám alatt ítéletet hozott, nyilvános tanácsülésben vizsgálat alá vette és meghozta a következő végzést: A magyar királyi Kúria az ügy felülvizsgálatát a Bp. 394. § utolsó bekezdése alapján mellőzi, és az ügy iratait a Bp. 434. § IV. bekezdése értelmében felülvizsgálat nélkül az elsőfokú királyi törvényszékhez visszaküldi; mert a főmagánvádló, a vádlott és a védő – utóbbi a vádlott hozzájárulásával – visszavonták a királyi ítéltáblai ítélet ellen bejelentett semmisségi panaszait.

Budapest, 1936. évi június hó 24. napján.

[...] ²¹

A lap fejlécén a magyar szent korona, az előadó helyett pedig olvashatatlan autográf aláírás.

Jelzet: VII. 1. d (11961/1935), 39–40.

*19. 1936. augusztus 31., Budapest
Végzés az ítélet jogerőre emelkedéséről*

A budapesti királyi büntető törvényszéktől.

B. XXXV. 1590/1935/21. szám

Végzés

Sajtórágalmazás vétsége miatt vádolt Márai (Grosschmidt) Sándor elleni bűnügyben a királyi törvényszék a budapesti királyi ítéltábla 1935. évi december hó 10. napján B. I. 11961/1935/14. szám alatt kelt ítéletét a magyar királyi Kúriának 1936. évi június hó 24. napján B. I. 433/1936/21. szám alatt hozott végzése folytán a Bp. 494. §-a értelmében jogerősnek és végrehajthatónak mondja ki.

Budapest, 1936. évi augusztus hó 31. napján.

[...] ²²

Gépett másolat, a kiadmányozó olvashatatlan aláírásával.

Jelzet: VII. 1. d (11961/1935), 29.

²¹ A bírák és az előadó nevét nem közöljük.

²² A bírák és az előadó nevét nem közöljük.